

Městská knihovna v Praze

Žebrácká opera

John Gay

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

41 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Žebrácká opera

(jak se hrála od roku 1728
v Královském divadle v Lincolns-Inn Fields)

John Gay

Přeložil Jiří Valja

Znění tohoto textu vychází z díla [Žebrácká opera](#) tak, jak bylo vydáno v Praze Státním nakladatelstvím krásné literatury a umění v roce 1964. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (John Gay: Žebrácká opera), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 2. 5. 2018.

OBSAH

OSOBY.....	8
ÚVOD.....	9
JEDNÁNÍ PRVNÍ.....	11
Scéna 1.....	11
Scéna 2.....	11
Scéna 3.....	13
Scéna 4.....	14
Scéna 5.....	17
Scéna 6.....	17
Scéna 7.....	19
Scéna 8.....	20
Scéna 9.....	24
Scéna 10.....	25
Scéna 11.....	27
Scéna 12.....	28
Scéna 13.....	28
JEDNÁNÍ DRUHÉ.....	32
Scéna 1.....	32
Scéna 2.....	33
Scéna 3.....	35
Scéna 4.....	36
Scéna 5.....	41
Scéna 6.....	42
Scéna 7.....	42
Scéna 8.....	43
Scéna 9.....	44
Scéna 10.....	47
Scéna 11.....	49
Scéna 12.....	50
Scéna 13.....	51
Scéna 14.....	55
Scéna 15.....	55

JEDNÁNÍ TŘETÍ	57
Scéna 1.....	57
Scéna 2.....	59
Scéna 3.....	60
Scéna 4.....	61
Scéna 5.....	62
Scéna 6.....	64
Scéna 7.....	67
Scéna 8.....	67
Scéna 9.....	70
Scéna 10.....	71
Scéna 11.....	71
Scéna 12.....	74
Scéna 13.....	75
Scéna 14.....	76
Scéna 15.....	77
Scéna 16.....	78
Scéna 17.....	79

Nos haec novimus esse nihil.
(Vím, že tahle věc pranic není.)

— MARTIALIS

OSOBY

Muži:

PRÁSKAČ

LAPÁK

CHMATÁK

MACHEATH

KUBA VYŠKUB, člen Macheathovy bandy

HONZA KŘIVOPRŠTÁK, člen Macheathovy bandy

VILDA STRAŠBIDLO, člen Macheathovy bandy

BERTÍK Z VŘESVIŠTĚ, člen Macheathovy bandy

EDA ŠTÍPÁK, člen Macheathovy bandy

JINDRA Z OHRADY, člen Macheathovy bandy

MATES Z MINCOVNY, člen Macheathovy bandy

ŽEBRÁK

HEREC

BIŘICOVÉ, ČÍŠNÍK, ŽALÁRNÍK atd.

Ženy:

PANÍ PRÁSKAČOVÁ

POLLY PRÁSKAČOVÁ

LUCY LAPÁKOVÁ

DIANA ŠLUNDROVÁ

MADAM LICHOMETNÁ, běhna

DOLLY POBĚHLICE, běhna

MADAM REJPALOVÁ, běhna

BĚTKA HAMPEJZNICE, běhna

JENNY POTÁPLICE, běhna

MADAM PAVANKOVÁ, běhna

ZUZKA FRAJERKA, běhna

MAŘKA TROUFALOVÁ, běhna

ÚVOD

ŽEBRÁK, HEREC

ŽEBRÁK: Jestli bída na básnickém nadání přidá, pak rozhodně nemůže nikdo o mém nadání pochybovat. Hlásím se k cechu žebráckému a zúčastním se každý týden jejich veselic ve čtvrti svatého Jiljí. Za to, co ulovím, беру malý roční důchod, a když si řeknu, tak mě tam pohostí i obědem, a to je víc, než může říct většina básníků.

HEREC: Jelikož nás živí Múzy, je od nás jenom vděčné, že podporujeme básnickou žílu všude, kde na ni narazíme. Múzy na rozdíl od všech ostatních dam nenaletí na pěkný kabát a nikdy si nespletou nápadné vyšívání s vtipností, ani skromnost bídy s omezeností. Ať je autorem kdo chce, uděláme z jeho hry, co se dá. A tak i když jste chudák, srdečně vám přeju úspěch.

ŽEBRÁK: Tenhle svůj kus jsem původně napsal ke svatbě Jakuba Předzpěváka a Mařky Písničkové, dvou velevýtečných zpěváků balad. Vrazil jsem tam básnické figury, jaké jsou ve všech vašich slavných operách: vlaštovku, můru, včelu, loď, květinu a tak dále. Vedle toho tam mám žalární scénu, kterou dámy vždycky považují za rozkošně patetickou. Co se týče rolí, zachoval jsem tak přísnou nestranost k našim oběma dámám, že je vyloučeno, aby se některá z nich urazila. Doufám, že mi odpustíte, jestli jsem svoji operu nenapsal dočista nepřírozeně jako ty, které jsou teď v módě; vždyť tam nemám recitativ a dal jsem si vymluvit prolog i epilog; jinak však musíte uznat, že je to opera, jak se patří. Zatím jsme kus mnohokrát hráli jenom sami v našem velkém sále ve čtvrti svatého Jiljí, a tak nemohu ani dost ocenit vaši shovívavost, když jej teď uvádíte na jeviště.

HEREC: Ale vidím, že je čas, abychom se vzdálili; herci se chystají začít.
Spusťte předebru!

Odejdou.

Předehra.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Scéna 1

V Práskačově domě

PRÁSKAČ (*sedí u stolu a má před sebou velikou účetní knihu*):

Když mluvíš s branží tou či tou,
tu jedna druhou jenom haní.
Jak párek lotra s dorotou
se tupí všecka povolání.
Pro kněze je lump advokát,
kněz pro něho zas intrikán.
Politik, jenž má slávu rád,
uznává taky jen svůj krám.

Advokát má počestné zaměstnání, a tak já taky. Jako on i já se číním na obě strany, proti darebákům i pro ně, protože se přece sluší, abychom šejdíře chránili a povzbuzovali, když jsme z nich živi.

Scéna 2

PRÁSKAČ, CHMATÁK

CHMATÁK: Pane šéf, Černá Mařka vzkazuje, že ji budou dneska odpoledne soudit, a doufá, že zařídíte, aby se z toho vykrotila.

PRÁSKAČ: No, v nejhorším případě se může vymlouvat, že je s outěžkem; pokud vím, už se na tenhle způsob pojistila. Ale jelikož je ta holka moc čiperná a pilná, můžeš ji uklidnit, že důkazy nějak ošvindluju.

CHMATÁK: Tomáše Roubíka odsoudili, pane šéf.

PRÁSKAČ: Ten lenoch líná! Když jsem se ho posledně ujal, řek jsem mu, kam to dopravuje, když si nezlepší hmat. To znamená neodvolatelnou smrt. Už si ho můžu klidně zaknihovat.

(Píše:) Za Tomáše Roubíka čtyřicet liber. Vyříd' Bětce Mazané, že ji zachráním před deportací, protože na ní vydělám víc, když zůstane v Anglii.

CHMATÁK: Bětka nám letos dodala víc zboží než pět ostatních z party a opravdu by bylo škoda ztratit tak dobrou zákaznici.

PRÁSKAČ: Jestli ji někdo z party neoddělá, mohla by se při normálních obchodech udržet naživu ještě rok. Rád pomáhám ženským, aby se z toho vykroutily. Dobrý lovec vždycky nechá uletět koroptví samičku, protože na ní závisí chov. Mimoto nám v tomhle případě zákon nepřiznává žádnou odměnu; na smrti ženských se nedá nic vydělat – leda na smrti manželky.

CHMATÁK: Rozhodně je to skvělá ženská! To přece ona mi dala školu a troufám si říct, že vychovala pro naši branži víc mladíků než herna.

PRÁSKAČ: Opravdu, Chmatáku, to je správný postřeh. My a doktoři jsme zavázáni ženám víc než všechny ostatní živnosti.

CHMATÁK:

Jen žena vše svým svodem omráčí,
to od ní lidský rod zná sladkou lež.
Krade i očima. Ta nejsladší
ti hrábne do srdce i do peněz.
To pro ni jako vlk za noci na lup jdeš,
jsi třeba podvodník pro ženský vděk.
Penězi i soud lásky vyhraješ,
je krása v náruči tvůj výdělek.

PRÁSKAČ: Ale pospěš do Newgateské věznice, chlapče, a vyřid' přátelům moje úmysly; já jim přece náramně rád pomůžu – do světa nebo na onen svět.

CHMATÁK: Když se džentlmen nechá dlouho v napětí, může ho lítost nadosmrti zlomit. Mimoto když má člověk jistotu, dělá na soudce dobrou dojem a beze strachu a váhání si pak troufá před soud znova. Ale už běžím; to je radost, být kamarádům v tísní poslem útěchy.

Scéna 3

PRÁSKAČ

PRÁSKAČ: No, už je nejvyšší čas, abych se poohlíd po nějaké slušné popravě k příštímu soudnímu zasedání. Nesnesu líné lotry, na kterých člověk nic nevydělá, dokud je nedá pověsit.

(Čte:) Seznam členů tlupy. Honza Křivoprsták. Půldruhého roku ve službě. Podívám se, jak se činí a kolik zboží nám dodal do krámu: jedny, dvoje, troje, čtvery, patery zlaté hodinky a sedmery stříbrné. Báječný chlapík, zlaté ručičky! Šestnáct tabaterek, z toho pět z ryzího zlata. Šest tuctů kapesníků, čtyři kordy se stříbrným jilcem, půl tuctu košil, tři paruky s copánkem a štůček jemného sukna. Vzhledem k tomu, že to dělá jenom jako vedlejší zaměstnání, neznám milejšího chlapíka, v celé lupičské branži nenajdeš příjemnějšího a pohotovějšího. Vilda Strašbidlo, alias Hnědý Vilda, chlap nespolehlivá, tajně se svým zbožím čachruje. Zkusím to s ním ještě přes jedno nebo dvě soudní zasedání, jestli se bude slušně chovat. Jindra z Ohrady, mizerný žabař, zlodějíček bez kouska nadání; i když ten chlap zůstane naživu ještě půl roku, nikdá se nedostane se ctí na šibenici. Samuel Vyklouz; potáhne v příštím soudním zasedání, protože ten nestydatý ničema by chtěl pokračovat ve své krejčovně, a to on nazývá poctivým řemeslem! Mates z Mincovny; přijali jsme ho ani ne před měsícem, nadějný drzoun a svým způ-

sobem pilný; až moc troufalý a horkokrevný, a může od veřejnosti inkasovat pěkné sumičky, jestli se sám předčasně nevyřídí vraždou. Tomáš Duspivo, ochmelka nasáklý truňkem, který je vždycky tak opilý, že se sám neudrží rovně na nohou, natož aby udržel v šachu jiné. Pro toho je už jenom šibenice. Bertík z Vřesoviště, alias Příšera, alias Tvrdej Bob, alias Pucejř, alias Bob Poberta.

Scéna 4

PRÁSKAČ, PANÍ PRÁSKAČOVÁ

PRÁSKAČOVÁ: Copak je s Bobem Pobertou, muži? Doufám, že ho nepotrefilo nic zlého. Víš, drahoušku, je to můj oblíbený zákazník. To od něho mám tenhle prsten.

PRÁSKAČ: Zapsal jsem ho na černou listinu, nic víc, drahoušku; utrácí čas s ženskýma, a hned jak budou peníze fuč, některá z jeho dámiček ho dá za peníze pověsit a my nakonec přijdem o čtyřicet liber.

PRÁSKAČOVÁ: Víš, drahoušku, že se ti nemíchám do obchodů se smrtí; tyhle záležitosti nechávám na starosti tobě. Ženy jsou v takových případech hrozně špatní soudci, protože jim imponuje statečnost, a tak se jim líbí každý muž, který jde do bitvy nebo na šibenici.

Když dívka se láskou omámit dá,
ošklivá hezkou je pannou,
růží a lilií hned rozkvétá
a tváře půvabem planou.
Když pod uchem chlapec oprátku má,
ta šňůrka zdá se jí krásnou
a na něho dívá se okouzlená,
jen pláče, že ty oči zhasnou.

Ale víš, muži, neměl bys mít tak tvrdé srdce, vždyť jsi ještě nikdá neměl lepší a kurážnější personál než teď. Za posledních sedm

měsíců nespáchali ani jedinou vraždu. To je přece, drahoušku, velké požehnání.

PRÁSKAČ: Co k čertu ta ženská pořád kňourá o vraždě? Nikdo se nedívá na džentlmena skrz prsty, jestli zabil člověka v sebeobraně; a když se nedá živnost bez vraždy provozovat, co si má podle tebe džentlmen počít?

PRÁSKAČOVÁ: Jestli se mýlím, drahoušku, musíš mi prominout; za to přece člověk nemůže, když má moc citlivé svědomí.

PRÁSKAČ: Vražda je nejelegantnější zločin, jaký může chlap spáchat. Kolik urozených pánů máme každý rok v Newgateské věznici jenom na tenhle paragraf! Jestli mají čím podplatit porotu, aby se na to dívala jenom jako na zabití, copak jsou proto horší? A tak, drahoušku, o téhle věci už ani slovo. Byl tu ráno kapitán Macheath kvůli těm bankovním poukázkám, co ti tu nechal minulý týden?

PRÁSKAČOVÁ: Ano, drahoušku, a ačkoli banka odmítla výplatu, byl tak veselý a milý! Mezi lupiči rozhodně nenajdeš ušlechtilejšího džentlmena, než je kapitán! Jestli se vrátí z lupičské výpravy aspoň trochu brzo, slíbil, že si dnes večer s Polly a se mnou a s Bobem Pobertou hodí partičku ferbla. Prosím tě, drahoušku, je kapitán bohatý?

PRÁSKAČ: Kapitán se stýká s moc nóbl společnostmi, než aby moh někdy zbohatnout. Herny a kavárny ho zničí. Člověk, který si chce vydělat peníze karbanem, by potřeboval výchovu urozeného pána a měl by se cvičit už od dětství.

PRÁSKAČOVÁ: Víš, mrzí mě kvůli Polly, že kapitán není rozumnější. Co se má co stýkat s lordy a urozenými pány? Měl by je nechat, aby se oškubávali sami.

PRÁSKAČ: Kvůli Polly! Copak tím u všech d'asů ta ženská myslí? – Kvůli Polly!

PRÁSKAČOVÁ: Kapitán Macheath má to děvče moc rád.

PRÁSKAČ: A co z toho?

PRÁSKAČOVÁ: Jestli trochu ženám rozumím, nepochybuju, že ho Polly považuje za moc příjemného člověka.

PRÁSKAČ: A co z toho? Přece nebudeš takový blázen, abys za něj holku provdala! Hazardní hráči a lupiči většinou moc dobře zacházejí se svými děvčkami, ale manželky s nimi mají hotové peklo.

PRÁSKAČOVÁ: Ale kdyby se Polly zamilovala, jak jí v tom zabráníme nebo jak se ubrání sama? Ubohé děvče, dělá mi hrozné starosti.

Když panna láskou zakletá
jak můra plamen oblétá,
hloupě mu letí vstříc.
Když mužský spálí dívčí čest
a holku nechá na ocet,
je z ní – no, jak to říct?

PRÁSKAČ: Podívej, ženo. Hezká holka je v naší branži stejně důležitá jako za výčepním pultem, kde se živí tím, že mužským dovolí všecko až na jednu věc. Víš, že bych děvčeti dopřál, co se v mezích opatrnosti dá. Všecko, ale ne vdavky! Jak potom, drahoušku, můžeme žít v bezpečí? Nemá nás pak její manžel v hrsti? Manžel má přece absolutní moc nad všemi tajnostmi své ženy, až na to, co mu tají sama. Kdyby to děvče bylo opatrné jako dvorní dáma, která nastaví ouško tuctu mladíků, ale nevyslyší ani jednoho, neříkal bych nic; ale Polly je jako troud a od jiskry hned celá hoří. Vdát se! Jestli ta holka nezná svůj prospěch, jistě aspoň zná dost dobře svoje potěšení, než aby se vážala na manžela! Moje dcera by pro mne měla být tím, čím je dvorní dáma pro ministra, klíčem k celé partě. Vdát se! Jestli to ještě není hotová věc, rozmluvím jí to odstrašujícími příklady kolem nás.

PRÁSKAČOVÁ: Možná že, drahoušku, děvčeti křivdíš. Ráda se opičí po nóbl dámách a třebaš dovoluje kapitánovi důvěrnosti, jenom pokud jí to vynáší.

PRÁSKAČ: Ale tvoje povinnost je, drahoušku, varovat děvče před ztrátou poctivosti a poradit jí, jak by svoji krásu zpeněžila co nejlíp. Hned za ní půjdu a vezmu si ji na paškál. Zatím, ženo, vypárej ko-runky a monogramy z toho tuctu batistových kapesníků; odpo-ledne je můžu prodat v městě jednomu chlapíkovi.

Scéna 5

PANÍ PRÁSKAČOVÁ

PRÁSKAČOVÁ: Nikdá se žádný muž nehádal tak zbytečně jako můj manžel! Pročpak by zrovna naše Polly měla být mezi ženami vý-jimkou a milovat jenom svého manžela? A proč by měli ostatní muži proti všem zvykům obletovat Polly po svatbě míň? Všichni mužští jsou v lásce zloději a žena se jim líbí tím víc, když patří někomu jinému.

Je dívka žíla drahých rud,
z které dukáty raženy jsou.
Však vzácná není doposud,
teprv když prošla svou mincovnou.
Však manželka je dukátem,
který punc manžela má.
Je na prodej, ke koupí všem
a v oběhu uznávaná.

Scéna 6

PANÍ PRÁSKAČOVÁ, CHMATÁK

PRÁSKAČOVÁ: Pojd' sem, Chmatáku. – Mám tohle dítě tak ráda, jako by mi srdce říkalo, že je moje vlastní. Dovede vyprázdnit kapsu tak

šikovně jako ženská a má prsty zručné jako eskamotér. – Jestli ti některé nešťastné soudní zasedání nepřetrhne nit života, prorokuju ti, chlapče, že se proslavíš v dějinách. Kde jsi měl včera v noci službu, hochu?

CHMATÁK: Účinkoval jsem u opery, milostpaní, a když se uváží, že nebyla ani tma, ani nepršelo, takže nedošlo k žádnému velkému návalu u nosítek a u kočárů, měl jsem dost šťastnou ruku. Tady těch sedum kapesníků, milostpaní.

PRÁSKAČOVÁ: Vida, barevné. Ty půjdou dobře na odbyt u námořníků v našem krámě v Redriffu.

CHMATÁK: A tahle tabatěrka.

PRÁSKAČOVÁ: Vykládaná zlatem! Pěkné povzbuzení pro mladého začátečníka.

CHMATÁK: Moh jsem krásně vyfouknout roztomilý zlatý hodinky. Mor na krejčí, že dělaj kapsičky tak hluboký a úzký! Hodinky uvízly na půli cesty a musel jsem upláchnout pod kočárem. Víte, milostpaní, mám strach, že zemřu v květu mládí; od té doby, co mě odsoudili k vymáchání v ledový vodě, pořád mě napadá, abych toho nechal a pustil se na moře.

PRÁSKAČOVÁ: Měl bys jít do zlodějské nebo do hráčské čtvrti, dítě, aby sis cvičil odvahu. To jsou školy, které vychovaly už mnoho odvážných mužů. Myslela jsem, chlapče, že ses odnaučil strachu zároveň se studem. Chudák kluk, jak málo ještě ví o Staré věznici! Když to bude ponejprv, tak tě před šibenicí zachráním; a na moře máš, Chmatáku, dost času, až tě odsoudí k deportaci. Ale když teď nemáš nic lepšího na práci, honem vem knihu a uč se katechismus; člověk se moc špatně vyjímá před vězeňským kaplanem, když nedovede správně odpovídat na jeho otázky. Ale poslyš, chlapče. Nic mi nezalži; přece víš, jak nenávidím lež. Nevíš, jestli nebylo něco mezi kapitánem Macheathem a naší Polly?

CHMATÁK: Prosím vás, milostpaní, neptejte se mě: vždyť bych musel lhát buď vám, nebo slečně Polly, protože jsem jí slíbil, že nic nevyzradím.

PRÁSKAČOVÁ: Ale když jde o čest naší rodiny –

CHMATÁK: Budu to mít u slečny Polly rozlitý, jestli se někdy doví, že jsem vám to řek. Kromě toho bych si nerad dobrovolně zadal na cti, kdybych někoho zradil.

PRÁSKAČOVÁ: Tamhle přichází můj manžel s Polly. Pojd' se mnou, Chmatáku, do mého pokoje a povíš mi celou historii. Naleju ti sklenku vytečeného zdravotního likéru, který mám schovaný jenom pro sebe.

Scéna 7

PRÁSKAČ, POLLY

POLLY: Víím zrovna tak dobře jako každá nóbl dáma, jak nejmíc vydělám na sobě i na svém muži. Žena se umí dobře prodat, i když nikdy nebyla u dvora ani v nóbl společnosti. Je to v naší přirozenosti, papá. Jestli dovoluju u kapitánu Macheathovi některé nepatrné důvěrnosti, mohu se zato pochlubit těmihle hodinkami a jinými jasnými důkazy jeho přízně. Ta, která nedovede něco dovolit a přitom odmítnout to hlavní, na své kráse nic nevydělá a brzo si jí nikdo nevšimne.

Panna je jako květ v májové kráse
uprostřed motýlů v tanci a hrách.
A všechno kolem ní pěknější zdá se,
včely se míhají po lučinách.
Když je květ utržen, vábí už méně,
na trhu prodá se, hezký je dál.
Vadne a usýchá, a po té změně
květinu pohltí špína a kal.

PRÁSKAČ: Víš, Polly, nejsem proti tomu, aby sis zahrávala a laškovala se zákazníkem z obchodních důvodů, nebo když z něho chceš vytáhnout tajemství a podobně. Ale jestli přijdu na to, žes jednala jako blázen a provdala se, ty důro jedna, podřežu ti krk, nezdárnice! Tak teď mi rozumíš!

Scéna 8

PRÁSKAČ, POLLY, PANÍ PRÁSKAČOVÁ

PRÁSKAČOVÁ (*velmi rozčilená*):

Ta Polly, ta je hloupá! Vždyť nic se nenaučí.
A rodičové výchovou dcer sami sebe mučí!
Chce pláště, šaty, šněrovačky. Ty jí jenom služ.
Chce krinolíny se šerpami. A co chce víc, je muž.
A když je svůdná, neboť nad ní rodičové bdí,
tu při nejlepších vyhlídkách se sama zahodí.

Ty nestydo! Nezdárnice! Ztřeštěná důro! Kdyby tě oběsili, to by mě netrápilo, protože to by byl třeba jenom nešťastný osud; ale provést dobrovolně takovou šílenost! Ta holka se vdala, muži.

PRÁSKAČ: Vdala? Kapitán je odvážný muž a pro peníze se odváží všeho; jistě věří, že je bohatá. Myslíš, že by tvoje matka mohla se mnou tak dlouho spokojeně žít, kdybychom se byli vůbec brali? Nestydo!

PRÁSKAČOVÁ: Vždycky jsem věděla, že je to nezvedená trajda; a teď ta holka jednala jako blázen a provdala se, protože se chce holt opičit po panstvu. Můžeš si dovolit, nezdárnice, platit manželovi jeho karban, pití a děvky? Máš dost peněz na to, aby ses s ním mohla denně hádat, kdo z vás smí víc utratit? Je málo manželských párů, které klidně snesou výčitky, že jsou tomu druhému na obtíž. Když se už musíš vdát, nemůžeš přivést do rodiny někoho jiného než

lupiče? Ty dŕro hloupá, vŕdyt' s tebou bude zacházet tak ŕpatně a bude tě zanedbávat stejně, jako kdyby sis vzala lorda!

PRÁSKAČ: Drahoušku, nedej se strhnout hněvem za meze slušnosti; vŕdyt' kapitán si při své vojenské hodnosti myslí, že se vyrovná urozeným lidem. Nehledě k tomu, co už má, vím, že je na nejlepší cestě mít ještě víc, nebo umřít; a abys věděla, tohle obojí dává manželce nejlepší vyhlídky. Řekni mi, nezdárnice, jsi ještě poctivá, nebo už ne?

PRÁSKAČOVÁ: Polly měla naději, že se svým majetkem uloví skvělou partii. Tos teda mohla, ty trajdo našpulená!

PRÁSKAČ: Copak ta holka ztratila řeč? Mluv po dobrém, nebo tě naučím mluvit a odpověď z tebe vytluču! Opravdu jsi už jeho žena, nebo jste spolu jenom tak na zkoušku? (*Štípe ji.*)

POLLY (*ječí*): Au!

PRÁSKAČOVÁ: Matka, která má hezké dcery, je k politování! Zámky, zástrčky, závory a morální výchova, to pro ně nic neznamená; prolezou všady. Podvádět otce s matkou jim dělá stejné potěšení jako podvádět v kartách.

PRÁSKAČ: Polly, však já brzo poznám, jestli jsi vdaná, podle toho, jak se Macheath začne vyhýbat našemu domu.

POLLY:

Kdopak kdy lásku na uzdě ved?
Šíp lásky má poslouchat vás?
Kdyby mé srdce bylo jak led,
hořím, když slyším miláčkův hlas.
Když mě tak líbal a k sobě tisk,
byla jsem slabá, beze zbraní.
Sňatek, to byl můj jediný zisk
ve strachu z hanby, vyčítání.

PRÁSKAČOVÁ: Všecky naděje naší rodiny jsou teda navždy ztracené!

PRÁSKAČ: A Macheath může dát svého tchána s tchyní oběsit, aby se zmocnil majetku jejich dcery.

POLLY: Já jsem si ho nevzala z chladné vypočítavosti, jak je teď v módě, pro postavení nebo pro peníze. Já ho přece miluju!

PRÁSKAČOVÁ: Ona ho miluje! Čím dál tím hůř! Myslela jsem, že jsme tu holku vychovali líp. Ó muži, muži, já se z té její ztřeštěnosti zblázním! Hlava se mi točí! Jsem celá bez sebe! Neudržím se – Ó!
(*Omdlí.*)

PRÁSKAČ: Vidíš, holka, do jakého stavu jsi přivedla svoji ubohou matku! Sklenici zdravotního likéru, honem! Jak si to chudinka bere k srdci! (*POLLY odejde a vrátí se s lahví a sklenicí.*) Nezdárnice, to je jediná útěcha, která tvé matce zbyla!

POLLY: Nalej jí ještě sklenici, otče; když není mamá dobře, bere vždycky dvojnásobnou dávku. Vidíš, už ji to přivádí k sobě.

PRÁSKAČOVÁ: To děvče je tak pozorné a starostlivé, že mi srdce skoro říká, abych jí odpustila.

Ó Polly, mělas jenom laškovat.
Když držíš muže zkrátka, víc ho máš.

POLLY:

On mě tak mámil,
on mě tak vábil.
Vycítáš, mamá? Vždyť to taky znáš!

PRÁSKAČOVÁ: Ale ne s lupičem. – Ty trajdo hloupá!

PRÁSKAČ: Na slovíčko, ženo. To není nic nového, že si holka veme chlapa bez souhlasu rodičů. Víš, to už je ženská slabost, drahoušku.

PRÁSKAČOVÁ: Jo, rozhodně, jsme slabé pohlaví. Ale když žena ponejprv ukáže slabost, myslím, že by měla být vyběravější, protože to je její

první a poslední příležitost udělat štěstí. Pak už jenom musí dávat pozor, aby ji při ničem nenachytali, a může si dělat, co chce.

PRÁSKAČ: Uklidni se trochu; mám nápad, jak dáme zase všechno brzo do pořádku. Proč jsi tak zesmutněla, Polly? Co se stalo, nedá se už změnit, ale musíme se všichni snažit vytlouct z toho co nejvíc.

PRÁSKAČOVÁ: Tak teda, Polly, pokud dovede žena ženě odpustit, odpouštím ti. – Tvůj otec tě moc rozmazluje, nezdárnice.

POLLY: Pak je teda konec mému soužení.

PRÁSKAČOVÁ: To je mi pěkná řeč od holky, která se zrovna vdala!

POLLY:

Jsem zmítaná bárka v bouři, tmách,
když pevnina k útulku zve.

Však z přístavu má bárka strach
na podlouné pouti své.

Už slábne vítr,
už najdu mír.

Jsem šťastna jako děcko!

A teď si víc
nežádám nic,
můj přístav je mé všechno.

PRÁSKAČ: Slyším vedle v pokoji zákazníky; jdi a promluv s nimi, Polly; ale vrať se, hned jak odejdou. – Ale poslyš, dítě, jestli je to ten džentlmen, co tu byl včera kvůli těm hodinkám repetýrkám, řekni mu, že o nich, pokud vím, dostanem zprávu až zítra. Půjčil jsem je Zuzce Obkročákové, aby s nimi dneska večer udělala dojem v jednom lokálu v Drury Lane. Jestli se jiný džentlmen bude ptát na kord se stříbrným jilcem, víš, že ho má s sebou Kuba Mračivo-ko, a ten se vrátí z Turnbridge nejdřív v úterý večer; do té doby ten kord volný nebude.

Scéna 9

PRÁSKAČ, PANÍ PRÁSKAČOVÁ

PRÁSKAČ: Drahá ženo, trochu se uklidni. Nedej se poplést rozčilením. Připouštím, že Polly jednala zbrkle.

PRÁSKAČOVÁ: Kdyby měla s tím chlapem jenom poměr, i nejlepší rodiny takovou slabost omluví a ututlají. Ale sňatek, muži, to je ostuda.

PRÁSKAČ: Jenže peníze, ženo, jsou nejlepší čisticí prostředek na reputaci; není skvrna ani šmouha, kterou by neodstranily. Bohatý darebák je dneska slušná společnost pro každé panstvo; a svět, drahoušku, nepohrdá darebáky tak, jak se domníváš. Říkám ti, ženo, na tomhle sňatku možná ještě vydělám.

PRÁSKAČOVÁ: Moc dobře chápu, muži, že kapitán Macheath znamená kapitál, ale nevím, jestli už nemá dvě nebo tři manželky, a kdyby pak o některém příštím soudním zasedání umřel, jestli by Polly jako vdova neměla potíže s dědictvím.

PRÁSKAČ: To se opravdu musí ještě promyslet.

Smí liška ti slepice sežrat,
děvka o zdraví, šperk obrat,
smí dcera ti na zlato chodit,
smí žena tě oloupit o klid,
smí zloděj vzít stříbro i šat.
Nu, tak ať si všichni jen loupí,
vždyť slepice, šperky se koupí.
Však jedno by každý měl znáti:
když přiběhnou advokáti,
pak není už dál co brát.

Nejhorší nepřítelé pro našince jsou advokáti. Nikomu jinému nedovolí, aby si jako oni vydělával na živobytí podfukem.

Scéna 10

PANÍ PRÁSKAČOVÁ, PRÁSKAČ, POLLY

POLLY: To byl jenom Eda Štípák. Z toho požáru včera v noci přinesl damaškové záclony, krinolínovou spodničku, pár stříbrných svíc-nů, krátkou paruku a jednu hedvábnou punčochu.

PRÁSKAČ: Nenajde se chlapík ve svém oboru šikovnější, který zachrání víc věcí z ohně než Eda. Ale teď, Polly, k tvé záležitosti, protože v ta-kovém stavu se to nesmí nechat. Tak tys teda, jak se zdá, vdaná?

POLLY: Ano, otče.

PRÁSKAČ: A z čeho hodláš žít, dítě?

POLLY: Jako ostatní ženy, otče, z příčinnivosti svého manžela.

PRÁSKAČOVÁ: Copak se ta holka zbláznila? Žena lupiče stejně jako žena vojáka užije zrovna tak málo jeho peněz jako jeho společnosti.

PRÁSKAČ: A neděláš si v manželství stejné vyhlídky, jaké si obyčejně dělají vznešené dámy, Polly?

POLLY: Nevím, co tím chceš říct, otče.

PRÁSKAČ: Myslím vyhlídky na dědictví a na vdovský stav.

POLLY: Ale já ho miluju, otče; jak bych teda mohla pomýšlet na rozlou-čení s ním?

PRÁSKAČ: Rozloučení s ním! Ale to je přece celý smysl a cíl všech sva-tebních smluv. Pohodlné vdovství je jediná naděje, která udržuje manželku v dobré náladě. Které ženě by se nechtělo do vdavek, kdyby bylo v její moci stát se vdovou, kdykoli se jí zachce? Jestli máš nějaké takové úmysly, Polly, nebudu považovat ten sňatek za tak moc nerozumný.

POLLY: Jak se děším vyslechnout tvoji radu! A přece tě prosím, aby mi to vysvětlil.

PRÁSKAČ: Zajisti si všechno, co má, udej ho k příštímu soudnímu zasedání a naráz je z tebe bohatá vdova.

POLLY: Cože, zavraždit muže, kterého miluju! Krev mi stydne v žilách při pouhém pomyšlení na to.

PRÁSKAČ: Fuj, Polly, co to má společného s vraždou? Stejně k tomu dřív nebo později musí dojít, a tak si troufám říct, že i sám kapitán by byl radši, kdybychom odměnu za jeho smrt shrábli my než někdo cizí. Polly, kapitán přece ví, že jako je jeho řemeslo loupit, tak zase naše je chytat lupiče; ševče, drž se svého kopyta. Proto na tom není nic špatného.

PRÁSKAČOVÁ: Ba, muži, teď jsi trefil hřebík na hlavičku. Jedině tím si Polly získá moje odpuštění, když ho udá.

POLLY:

Kéž zvítězí cit nad matkou,
kéž slzy otcem hnou!
Vždyť jeho smrt je oprátkou
i pro mne nebohou.

PRÁSKAČOVÁ: Ale úcta k rodičům ti, nezdárnice, přikazuje, abys ho dala oběsit. Spousta manželek by byla vděčná za takovou příležitost!

POLLY: Čím je pro mne dědictví, čím je pro mne vdovský stav? Znáám své srdce. Já ho nepřežiju!

Hrdlička kvílí, žal ji svírá,
když miláček zmírá.
Hrdlička kvílí, žal ji svírá,
když milý pad.

Křídla spouští hrdlička sirá,
spolu žít, spolu umírat.

Tak to, otče, dopadne s tvou nebohou Polly.

PRÁSKAČOVÁ: Což se ta ztřeštěná holka zamilovala doopravdy? Jsi mi protivná, protože chceš mít něco extra. Ale holka, děláš hanbu vlastnímu pohlaví.

POLLY: Jen mě vyslechni, matko – Jestli jsi kdy milovala –

PRÁSKAČOVÁ: Ty zatracené divadelní hry, co čte, jí pomátly rozum. Ještě slovo, nezdárnice, a vrazím ti jednu, až ti hlava ulítne, jestli vůbec nějakou máš!

PRÁSKAČ: Polly, jdi matce z cesty, ať se nestane neštěstí; a rozvaž, co ti radíme.

PRÁSKAČOVÁ: Zmiz, nezdárnice. Jako poslušná dcera dej svého manžela oběsit.

Scéna 11

PANÍ PRÁSKAČOVÁ, PRÁSKAČ, POLLY

POLLY tajně naslouchá.

PRÁSKAČOVÁ: Muži, musíme to udělat, a taky to uděláme. Všecko vyzvíme a k příštímu soudnímu zasedání ho bez jejího vědomí udáme. Když Polly neví, co je její povinnost, my svoji povinnost známe.

PRÁSKAČ: Ale mne, drahoušku, opravdu bolí u srdce oddělat takového vynikajícího člověka. Když pomyslím na jeho odvahu, na jeho skvělé figle a na to, kolik jsme už na něm vydělali a kolik ještě můžeme vydělat, opravdu si ani netroufám postarat se mu o funus. Byl bych radši, kdyby se ti podařilo přemluvit Polly.

PRÁSKAČOVÁ: Ale když to jinak nejde – a nám jde o krk.

PRÁSKAČ: Pak se teda musíme podřídit obecnému zvyku a obětovat vděčnost vlastnímu prospěchu. – Nezbývá než ho oddělat.

PRÁSKAČOVÁ: Budu se snažit, aby si Polly dala říct.

PRÁSKAČ: A já připravím materiál pro Starou věznici.

Scéna 12

POLLY

POLLY: Teď jsem opravdu chudák. – Jako bych ho už viděla na popravčí káře, sladšího a půvabnějšího než věnec květů, který bude držet v ruce! – Slyším, jak dav velebí jeho smělost a nebojácnost! – Jaký proud vzdechů se řine z oken Holbornu, že tak spanilý mládenec má být zneuctěn! – Vidím ho pod šibenicí! Celé shromáždění tone v slzách, dokonce i řezníci pláčí! – I sám mistr Oprátka váhá vykonat svou povinnost a radši by oželel odměnu, jen kdyby mu dali milost. Co se pak stane s Polly? – Ještě je čas, abych mu prozradila jejich úmysl a pomohla mu k útěku. – Ano, udělám to. – Ale pak prchne, bude pryč a sama se připravím o jeho drahou, drahou společnost! To mě bude trápit taky. – Když bude pryč, papá a mamá se třeba časem obměkčí a mohli bychom být šťastni. – Když zůstane, oběsí ho a tak ho ztratím navždy! – Chtěl se skrývat v mém pokoji až do soumraku. Jestli už odešli, hned ho pustím ven, aby ho nepotkalo nějaké neštěstí.

(Odejde a vrátí se.)

Scéna 13

POLLY, MACHEATH

MACHEATH:

Proč mi nepovíš,
zdali když jsem pryč,

po milenci netoužíš,
po nějaké změně?

POLLY:

I bez vzdychání,
nalhávání,
předstírání
miluju tě věrně.
V tvé náruči spočívat!

MACHEATH: Krásná Polly, mám tě rád.

POLLY: A máš mě pořád stejně rád, miláčku?

MACHEATH: Pochybuji o mé cti, o mé odvaze, pochybuji o čemkoli, jenom o mé lásce ne. – Ať mi pistole selžou a ať si moje klisna vymkne nohu, až mě budou pronásledovat, jestli tě někdy opustím!

POLLY: Ne, miláčku, proč bych ti neměla věřit, vždyť podle toho románu, co jsi mi půjčil, žádný slavný hrdina nebyl nikdy v lásce falešný.

MACHEATH:

Já volnost dřív měl
jak na pastvě včel,
však Polly teď všechno mi dává.
Já sál jsem dřív květ
hned tam, tady hned,
však ze všech jen ty jsi ta pravá.

POLLY: Kdyby tě odsoudili k deportaci, přece bys mě tu, miláčku, nemoh nechat – vid', že ne?

MACHEATH: Což je nějaká moc, nějaká síla, která by mě od tebe odlákala? Spíš by se vylákal důchod z dvořana, peníze z rukou advokáta, hezká žena od zrcadla nebo kterákoli žena od karet. – Ale není možné odlákat mě od tebe!

Kdybych v Grónsku ztroskotal
a moh tě dále objímat,
ze zimní tmy den by se stal,
v žár by se změnil věčný chlad.

POLLY:

Za otrokyni prodána
snesla bych muka nejtvrdší,
jenom když v noci do rána
bych ležela ti v náruči.

MACHEATH:

Moci tě líbat každý den.

POLLY:

Každou noc tebe obejmout.

MACHEATH:

Chceš, jako já jsem připraven –

POLLY:

– Jít spolu zemí, mořem plout?

Ano, šla bych s tebou. Ale běda – jak to jenom říct? Musíme žít od sebe odtrženi. Musíme se rozloučit.

MAGHEATH: Cože! Rozloučit se!

POLLY: Musíme, musíme – Můj papá a mamá ti ukládají o život. Teď, zrovna teď po tobě slídí. Shánějí proti tobě důkazy. Tvůj život je na vlásku.

Na stesk není lékaře!
Mám tě ztratit, mám tě ztratit?
Na stesk není lékaře!
Má tě Polly navždy ztratit?
Nebo smrt nás rozváže,
až povezou tě na káře?

Kéž tu ránu srdce unést dokáže!
Prchni, já tě musím navždy ztratit.

Jediný polibek a pak – jediný polibek – jdi – sbohem!

MACHEATH: Moje ruka, moje srdce, miláčku, už tak s tebou splynuly, že tě nemohu pustit z náruče.

POLLY: Ale papá by tě moh zaskočit a pak bych ztratila poslední jiskřičku naděje. Snad se to všechno za několik týdnů urovná. Pošleš své Polly o sobě zprávu?

MACHEATH: Musím tedy jít?

POLLY: A nezmění se odloučením nic na tvé lásce?

MACHEATH: Jestli o tom pochybuješ, dovol, abych zůstal – a oběsili mě.

POLLY: Mám hrozný strach! Celá se třesu! – Jdi – ale až ti to opatrnost dovolí, určitě za mnou zase přijdeš, vid'? Vždyť až do té chvíle bude Polly nešťastná.

(Rozcházejí se a něžně se po sobě ohlížejí; každý u jedněch dveří.)

MACHEATH:

Lakomec hledí na zlaťák,
jehož se musí vzdát,
a loučí se s ním nejinak,
než do vody by pad.

POLLY:

Hoch, když mu vrabec ulétá,
dívá se za ním dál,
však když mu zmizí, tu hned lká
a cítí žhavý žal.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Scéna 1

KUBA VYŠKUB, HONZA KŘIVOPRŠŤÁK, VILDA STRAŠBIDLO, BERTÍK Z VŘESVIŠTĚ, EDA ŠTÍPÁK, JINDRA Z OHRADY, MATES Z MINCOVNY, BÉNA VOSTREJ

*Krčma nedaleko Newgateské věznice,
Lupiči sedí kolem stolu, na němž je víno, koňak a tabák*

BÉNA: Ale prosím tě, Matěji, jak to dopadlo s tvým bráchou Tomem? Co jsem se vrátil z deportace, jsem ho neviděl.

MATĚJ: Chudák brácha Tom měl touhle dobou před rokem malér, a i když to byl koumák, přece jsem ho nemoh zachránit před těma doktor-skejma pijavkama a chudák skončil na tý prosekátůře v nemocnici.

BÉNA: Tak už to má odbytý.

KUBA: Ale dnešek patří nám a žádná živá duše nemá víc. Proč nám zákony nepřejou? Copak jsme horší než jiný lidi? Co ukořistíme, džentlmeni, je naše podle zákona zbraní a práva vítězů.

HONZA: Kde by se našla druhá taková parta praktickejších koumáků, který si jako jeden muž nic nedělaj ze smrti?

VILDA: Opravdický chlapi, a správný!

BERTÍK: S osvědčenou kuráží a dycky příčinlivý!

EDA: Je mezi náma někdo, kdo by nedal život za kamaráda?

JINDRA: Je mezi náma někdo, kdo by ho podfouk pro svůj prospěch?

MATES: Ukažte mi bandu dvořanů, která by mohla tohle o sobě říct.

BÉNA: Jsme pro spravedlivý rozdělení světa, protože každéj má právo užívat života.

MATES: My zbavujem lidi toho, co jim překáží. Svět je chamtivej a já chamtivost nenávidím. Hrabivec jako kavka ukradne všechno, i když z toho nic nemá, jenom aby to skoval. To jsou mezi lidma ty pravý loupežníci, páč peníze jsou stvořený jenom pro štedrý a velkomyslný, a co je na tom špatnýho, sebrat někomu něco, když nemá to srdce, aby si za to sám něco popřál?

KUBA: Každéj má svůj post na dnešek určenej. Zlomte všichni vaz! Nalejte si.

MATES:

Naplň si číš,
krev rozproudíš a rozbouříš,
půjdem pak směle a vesele.
Truňk, ženy jsou naši přátelé.
Po jiném na světě netoužíš.

SBOR:

Naplň si číš
atd.

Scéna 2

Vstoupí MACHEATH

MACHEATH: Zdravím vás, džentlmeni. Už hodinu jsem byl srdcem u vás, ale neočekávaná záležitost mě zdržela. Prosím, žádné cavityky.

MATES: Zrovna jsme se rozcházeli každéj za svou prácičkou. Budu mít tu čest, kapitáne, nadejchat se s tebou dneska večír čerstvýho vzduchu na vřesovišti? Sem tam vypiju z přátelství a kvůli výzvědům doušek

s kočíma od dostavníků, a tak vím, že touhle dobou budou na západní silnici cestující, který stojej za kus řeči.

MACHEATH: Měl jsem být při tom – ale –

MATES: Jaký ale, kapitáne?

MACHEATH: Pochybuje tu někdo o mé odvaze?

MATES: O tý jsme se mohli přesvědčit všichni.

MACHEATH: O mé cti a věrnosti k partě?

MATES: Za tu bych dal krk.

MACHEATH: Ukázal jsem někdy při rozdělování kořisti sebemenší chamtivost nebo nespravedlnost?

MATES: Když se takhle ptáš, vypadá to, jako by tě něco dožralo. Něko ho z nás podezříváš?

MACHEATH: Mám k vám všem, džentlmeni, pevnou důvěru jako k čestným chlapům, a proto si vás cením a vážím. Práskač je pro nás užitečný člověk.

MATES: Šije na nás nějakou boudu? Provrtám mu hlavu kulkou.

MACHEATH: Prosím vás, džentlmeni, jednejte ukázněně a opatrně. Pistole je vaše poslední útočiště.

MATES: Práskač o týhle schůzce nic neví.

MACHEATH: Obchody by nám bez něj nešly. Je to člověk znalý světa a potřebujeme ho jako prostředníka. Měl jsem s ním malé nedorozumění, a dokud se to neurovná, musím mu zmizet z očí. Žádné moje osobní spory nesmějí poškodit moje přátele. Musíte pracovat dál pod jeho vedením, protože v tom okamžiku, kdy se od něho odtrhnem, je naše parta ztracená.

MATES: To bych řek, že je pro nás náramně užitečnej, asi tak jako kuplířka pro děvku.

MACHEATH: Namluvte mu, že jsem partu opustil, ačkoli to není možné, dokud žiju. V našem tajném táboře se s vámi budu scházet dál. Za nějaký ten týden se všechno nejspíš zase urovná.

MATES: Splníme tvý příkazy. Už je nejvyšší čas, abysme šli každé za svou prácičkou; tak na shledanou večír v našem tajném táboře.

MACHEATH: Jak rád bych šel s vámi. Zlomte vaz!
(Zádumčivě usedne u stolu.)

MATES:

Na lup spěcháme.
Slyš! Toť skřípot dostavníků!
Teď nabíjejte v mžiku.
Vzhůru, do zbraně!
Skvělou kulku mám.
Co se nadřou alchymisté.
Náš oheň pálí čistě:
zlato z olova udělám.

(Lupiči se seřadí v popředí jeviště, nabíjí pistole a zastrčí si je za opasky; na odchodu zpívají první sloku sborem.)

Scéna 3

MACHEATH, ČÍŠNÍK

MACHEATH: Jaký blázen je zamilovaná holka! Polly se chytla, jak se patří. – Trpím na ženské. Chlap, který si potrpí na peníze, by se přece nespokojil jedním zlatáákem, a zrovna tak se já nemůžu spokojit jednou ženskou. Snad mám o Londýn zásluhu jako verbíř o armádu, protože verbuju pro ulici přejícné dámy. Kdyby nebylo nás a ostatních rytířů meče, Drury Lane by zůstala neobydlená.

Když se mužské srdce svírá trápením,
mlha se hned ztrácí, jak je žena s ním.

Jako tóny houslí krásně, krásně
roznítí v nás jiskru, přejde stín.
Ženské tváře jsou jak lilie a růže,
zralé rty však nejvíc okouzlují muže.
Zmáčkni
ji s vášní.
Když líbá,
vše splývá,
ženskou něhou sejde všechna tíha z duše.

Musím mít ženy. Nic jiného tak nepotěší. Peníze člověka tak nepovzbudí. – Číšníku!

(Vstoupí ČÍŠNÍK.)

Šel už vrátit pro všechny ty dámy, jak jsem poručil?

ČÍŠNÍK: Čekám ho s nimi každou minutu. Ale víte, pane, poslal jste pro tři dámy až do Oužlabinky, pro jednu do Octové uličky a pro ostatní někam kolem Vykřičeného průchodu. Některé jsou už jistě dole, protože slyším z výčepu zvonek. Hned jak přijdou, uvedu je nahoru. – Už jdu, už jdu!

Scéna 4

*MACHEATH, MADAM LICHOMETNÁ, DOLLY POBĚHLICE, MADAM REJPA-
LOVÁ, BĚTKA HAMPEJZNICE, JENNY POTÁPLICE, MADAM P ADAVKOVÁ,
ZUZKA FRAJERKA, MAŘKA TROUFALOVÁ*

MACHEATH: Drahá madam Lichometná, vítám vás. Vypadáte dnes kouzelně. Doufám, že si nepotřebujete opravovat fasádu a nemusíte se malovat. – Dolly Poběhllice! Polib mě, ty trajdo; jsi ještě pořád tak žhavá do milování, ty čertice? Máš vždycky tolik práce s kradením srdcí, že ti už nezbývá čas krást něco jiného. – Ach Dolly, ty budeš věčně koketa! – Madam Rejpalová, jsem váš oddaný ctitel, vždycky jsem miloval u žen ducha a vtip; z takových jsou rozkošné milenky, ale nesnesitelné manželky. – Bětko Ham-

pejznice! Pojd' sem, darebačko! Ještě pořád tolik piješ? Měla by ses radši držet osvědčeného, zdravého piva; vždyť likéry ti, Bětko, časem zničí zdraví. Ty přenech lepší společnosti. – Cože, a moje pěkná Jenny Potáplice je tady taky! Jako vždy skromná a upejpavá! Nenajde se žádná stydlivka, i sebelíp vychovaná, která má svatější pohled a ničemnější srdce. Ach, ty jsi mi miloučký prohnáný pokrytec. – Madam Padavková! Jako vždy nedbale elegantní! Vy vznešené dámy, které znáte svoji krásu, vždycky předstíráte neupravenost. – Ale vida, tady přišla Zuzka Frajerka, jako by chtěla vyvrátit to, co říkám. Ta na sebe navěsí všechno, co kde sežene. Zuzko, vždyť ty uživíš aspoň tučet vetešníků. – Mařko Troufalová! *(Ta ho políbí.)* Tak to má být! Miluju přeícičné holky. Jsi drzá tím nejpříjemnějším způsobem, děvče, a tak poddajná jako hrdlička. – Ale pozor! Slyším hudbu. Harfeník je za dveřmi.

Když hudba stravou lásky je, jen hrej.

Než se posadíte, dámy, co byste řekly tanci? Hudba!

(Vstoupí HARFENÍK.)

Zahraj tu francouzskou píseň, která se tak líbila madam Padavkové.

*Všichni tančí kolový tanec ve francouzském stylu;
před koncem zpívají sólově a sborem:*

SÓLO: Šťastná doba mládí je,
je třeba žít láskou.
Jen ta, co jí užije,
zaslouží být kráskou.
Tak buď rád,
dokuds mlád.
Uvadlé kráse budem se smát.

SBOR: Šťastná doba
atd.

SÓLO: Dneska chceme hrát a pít,
žádný zítřek není.
Prchne mládí, něžný cit,
stáří nemá ceny.
Tanči, pěj,
pospíchej.
Že se jaro vrátí, nečekej.

SBOR: Dneska chceme
atd.

MACHEATH: Ted' prosím dámy, aby se posadily.
Tady, příteli. (*Platí HARFENÍKOVI.*) Vyřid' číšníkovi, ať nám ještě
přinese víno.
(*HARFENÍK odejde.*)
Jestli se některá dáma rozhodne pro džin, doufám, že se nebude
ostýchat si o něj říct.

JENNY: Tváříte se, jako byste tím myslel mne. Pro mne je víno silně
dost. Opravdu, pane, já nikdá nepiju pálenku, leda když mám ko-
liku.

MACHEATH: To je výmluva vznešených dam! Urozená dáma se přece
bez koliky neobejde. Doufám, madam Lichometná, že vaše ná-
vštěvy v střižních obchodech byly poslední dobou úspěšné.

LICHOMETNÁ: Máme tolik černé konkurence – Ale když se člověk sna-
ží, přece něco uloví. Zrovna minulý týden jsem přinesla panu
Práskačovi stříbrně květovaný lustrin a kus černého paduánské-
ho hedvábí.

REJPALOVÁ: Tady Mařka Troufalová umí tak zamilovaně šilhat jako
chřestýš. Okouzila svými pohledy jednoho pláteníka tak, že mu
vyfoukla tři štůčky batistu, dřív než se stačil ohlídnout.

MAŘKA: Ó drahá madam! – Ale jistě se nic nevyrovná vaší zručnosti
s krajkami! A pak, vy máte takový sladký, úlisný jazýček! Obrat muž-

ského, to nic není, ale ta, která obere ženu, musí mít opravdu skvělé vlohy!

REJPALOVÁ: Krajky, madam, zaberou málo místa a dají se snadno odnést. Ale snad máte, madam, až příliš dobré mínění o svých přítelkyních.

LICHOMETNÁ: Jestli je některá žena prohnanější než jiné, pak je to Jenny Potáplice. I tomu nejskvělejšímu partnerovi vyprázdní kapsy tak chladnokrevně, jako by její jediné potěšení byly peníze. To je u ženy nezvyklé, jak umí ovládat svoje vášně!

JENNY: Nikdá nejdu s chlapem do vinárny jinak než za obchodem. Na zábavu mám jinou dobu a jiný typ mužů. Ale kdybych měla vaši šikovnost, madam –

MACHEATH: Přestaňte už s těmi svými komplimenty, dámy, a napijte se. Nejsi ke mně tak žhavá, Jenny, jak obvykle býváš.

JENNY: To se, pane, nesluší, ukazovat svoji žhavost před tolika sokyněmi. Vyberte si podle svého vkusu a ne podle vřelosti mé lásky.

Slepičky kohout vábí
svým kokrháním k dvířkám.
Však neví, kterou rád by,
dívá se k favoritkám.
Pak jednu z nich si vybere,
tu šťastnou pozve dál.
Svým kikiri, svým kikiri
jen jí by kokrhal.

MACHEATH: Ach Jenny, ty jsi mi ale roztomilá coura.

DOLLY: Prosím vás, madam, vydržoval si vás už někdo?

ZUZKA: Madam, doufám, že běhám po ulicích už dost dlouho, aby mi taky trochu přálo štěstí jako mým kolegyním.

DOLLY: Promiňte, madam, nechtěla jsem se vás tou otázkou dotknout; řekla jsem to jenom tak, aby řeč nestála.

ZUZKA: Opravdu, madam, nebýt hloupá, mohla jsem si žít se svým posledním přítelem docela pěkně. Ale když pohřešil pět zlatáček, tak mě vyhodil. Já jsem ho přece vůbec nepodezřívala, že je má spočítané.

PADAVKOVÁ: Který typ zákazníků považujete, madam, za nejlepší?

DOLLY: To přijde na to, madam.

PADAVKOVÁ: Mne si, madam, vydržoval jeden žid; a až na to jejich náboženství se k ženským chovají moc pěkně.

ZUZKA: Teda pokud jde o mne, musím přiznat, že mám nejradši staříky, protože od těch si vždycky dáme zaplatit i za to, co už nesvedou.

REJPALOVÁ: Čiperný mladý učedník, dejte si říct, dámy, není špatný, těm se pouští žilou moc dobře. Poslala jsem jich svého času dva nebo tři tucty na nucené práce do kolonií.

JENNY: Ale vy jste, pane, při svém štěstí jistě strašně zbohatl ze svých lupů.

MACHEATH: Lupy se mi opravdu dařily, ale herny byla moje zkáza.

JENNY:

Hráči jako advokáti šejdíři jsou,
když s nimi jdeš, je s tebou amen.
Na pečínku mají jak cikáni cit.
Hned vyberou kapsy a vyloupí byt
a z majetku nezbude kámen.

Smělý muž by nikdy neměl dávat v sázku nic jiného než život.
Tohle jsou zbraně čestného muže. *(Vytáhne mu pistoli.)*

Karty a kostky se hodí jenom pro zbabělé podvodníky, kteří obírají své přátele. *(ZUZKA FRAJERKA mu vytáhne druhou pistoli.)*

ZUZKA: Tohle vám, pane, sluší v ruce líp. Mimoto vašimi peněžními ztrátami ztrácejí i dámy. Karban vás vzdaluje od žen. Jak žhavá bych k vám dovedla být! Ale před společností se to nesluší.

MACHEATH: Rozpustilé darebnice!

JENNY: Musím dostat polibek, aby mi víno líp chutnalo.

(Ovinou mu ruce kolem krku a dávají znamení PRÁSKAČOVI a BIŘICŮM.)

Scéna 5

PRÁSKAČ a BIŘICOVÉ se vyřítí na MACHEATHE

PRÁSKAČ: Pane, ve jménu zákona vás zatýkám!

MACHEATH: Povedlo se ti to, Jenny? – Ženské jsou jako kachní návnada; kdopak jim může věřit? Bestie, děvky, kokety, harpyje, fúrie, doroty!

PRÁSKAČ: Váš případ, pane Macheathi, není nic zvláštního. Nejslavnější rekové byli zničeni ženami. Ale abych jim nekřivdil, musím přiznat, že to jsou pěkná stvoření, pokud se jim dá věřit. Teď se musíte, pane, s dámami rozloučit, a jestli vás chtějí navštívit, můžou se spolehnout, že vás najdou doma. Tenhle džentlmen, dámy, je ubytován v Newgateské věznici. Biřicové, doprovod'te kapitána do jeho pokoju.

MACHEATH:

Oprátka bude pro mne jen radost.

Oprátka bude pro mne jen radost.

Nechte mě, půjdu sám,

vždyť nikde nepoznám

takové fúrie bídné.

PRÁSKAČ: Dámy, o zaplacení vaší odměny se postarám.

PRÁSKAČ a BIŘICI odvedou MACHEATHE.

Scéna 6

ŽENY zůstanou.

REJPALOVÁ: Podívejte, madam Jenny, i když se pan Práskač dohod jenom s vámi a se Zuzkou Frajerkou, při chycení kapitána jsme pomáhaly všechny, a tak bychom se měly rozdělit rovným dílem.

LICHOMETNÁ: Myslím, že když mě pan Práskač tak dlouho zná, moh pověřit zrovna tak dobře mne jako Jenny Potáplici.

PADAVKOVÁ: Určitě jsem mu dodala už aspoň tři mužské pro šibenici, a za jediný rok, to by mi měl; spravedlivě přičíst k dobru.

DOLLY: Madam Padavková, to je sprosté! Víte přece, že jednoho z nich chytili v posteli se mnou.

JENNY: Pokud jde o pohár punče nebo pohoštění, doufám, že madam Zuzka neodmítne mé pozvání. — Ale nic jiného nemůžete, dámy, s poctivým svědomím očekávat.

PADAVKOVÁ: Drahá madam –

DOLLY: Za nic na světě –

PADAVKOVÁ: Nemohla bych –

DOLLY: Jak věřím na spásu své duše, madam –

PADAVKOVÁ: Tak tu teda musím zůstat celou noc –

DOLLY: Vaše služebnice.

S přehnanou zdvořilostí odejdou.

Scéna 7

LAPÁK, ŽALÁŘNÍCI, MACHEATH, BIŘICOVÉ

Newgateská věznice

LAPÁK: Šlechetný kapitáne, buďte vítán. Už půldruhého roku jste nebyl mým nocležníkem. Znáte zdejší řád, pane. Něco by mělo cinknout, kapitáne, něco by mělo cinknout. Podejte mi tam shora ty okovy.

MACHEATH: Tyhle se, pane Lapáku, zdají ze všech nejtěžší. Když dovolíte, radši bych ten vedlejší pár.

LAPÁK: Podívejte, kapitáne, my víme, co našim vězňům sedí nejlíp. Když se mnou džentlmen jedná zdvořile, vždycky se snažím vyjít mu všemožně vstříc – Sundejte tamty, povídám – Máme okovy na každou cenu, od jednoho do desíti zlatáků, a sluší se, aby si každý džentlmen vybral podle svého vkusu.

MACHEATH: Rozumím vám, pane. (*Dává mu peníze.*) Je tady tolik poplatků a tak přemrštěných, že si málokterý boháč může dovolit dostat se za pěknou sumičku ven nebo umřít jako džentlmen.

LAPÁK: Tamty, myslím, budou sedět kapitánovi líp. – Stáhněte ten vedlejší pár. Jen si je prohlídněte, pane – nenajdete lepší práci. – Jak elegantně jsou ukovány! – Budou sedět lehce jako rukavička a ani nejšvarnější muž Anglie by se za ně nemusel stydět. (*Nasadí mu okovy.*) Kdybych měl v opatrování nejurozenějšího džentlmena celé země, nemoh bych ho vybavit líp. A teď, pane – ponechám vás vašim soukromým úvahám.

Scéna 8

MACHEATH

MACHEATH:

Lze smyčce, kulce uniknout
i strávit prášky doktorů.
Však těžko vyjdeš z ženských pout,
s tou zmijí zraješ na prohru.
Jak mouchu v sirupu zahubí slast,

na toho, kdo má rád ženy, ženy, ženy,
kdo má rád ženy, číhá past.

Do jaké zoufalé bryndy jsem se to dostal! Dokud mě nepověsí, musím tady sedět celé dlouhé dny a poslouchat výčitky holky, která mi bude předhazovat, že jsem ji připravil o poctivost. – Jsem pod dozorem jejího otce, a jestli ten se to doví, budu tu mít až doopravy peklo. – Ale já slíbil té holce manželství. – Co znamená slib ženě? Cožpak muž neslíbí dokonce i manželce na sto věcí, které nikdy nemíni splnit? Ať děláme co děláme, ženské nám uvěří, protože se dívají na naše sliby jako na omluvu toho, že si samy dělají, co chtějí. – Ale tady přichází Lucy a vyhnout se jí nemůžu – Kdybych tak byl hluchý!

Scéna 9

MACHEATH, LUCY

LUCY: Ty podlý člověče, ty – jak se mi můžeš podívat do očí po tom, co se mezi námi stalo? – Vidíš, věrolomný ničemo, jak na sobě musím nést břemeno hanby, do které jsi mě přivedl – Macheathi, tys mě oloupil o všechno klid – Jak ráda bych tě viděla na mučidlech!

Když žena vidí lapenou
v pastičce krysu časně zrána,
tu radost je jí odměnou,
i když je šunka ohlodána.
A pes s kočkou
rychle přiběhnou,
a krysa je hned roztrhána.

MAGHEATH: Nemáš trochu soucitu, trochu něžnosti, má drahá Lucy, když vidíš manžela v takové situaci?

LUCY: Manžela!

MACHEATH: V každém ohledu, až na ten obřad, a ten, drahoušku, můžeme zařídit kdykoli. – Přátelé nemusí trvat na formalitách. Slovo čestného muže platí jako dlužní úpis.

LUCY: Tobě jako všem šejdírům dělá potěšení urážet ženu, kterou jsi připravil o poctivost.

Jak ukrutní jsou zrádci,
baví je srdce plést
a hloupá panna ztrácí
svou pověst, klid a čest!
Kdo ukradne ti minci,
z hanby to zatají.
Svůdcové, podvodníci
se ještě chvástají.

MACHEATH: Hned při první příležitosti, drahoušku, měj jenom trpělivost, se staneš mou ženou, na jaký způsob si budeš přát.

LUCY: Prohnaný netvore! Tak ty si myslíš, že nevím, jak ses zapletl se slečnou Polly Práskačovou. – Vyškrábala bych ti oči!

MACHEATH: Lucy, přece nejsi takový blázen, abys žárlila na Polly!

LUCY: Cožpak ses s ní neoženil, ty necito?

MACHEATH: Oženit se! To ie dobré. Ta holka se tím jenom chlubí, aby tě trápila a aby mě u tebe pošpinila. Pravda, chodím do jejich domu; potlachám s tou dívkou, políbím ji, říkám jí tisíc věcí, které nic neznamenají, abych se pobavil, jak se baví všichni urození páni; a teď ta bláznivá holka roztrušuje, že jsem se s ní oženil, aby mi dala nájevo, co by ráda. Opravdu, má drahá Lucy, takové prudké rozčilení by mohlo mít pro ženu v tvém stavu špatné následky.

LUCY: Jen se přiznej, přiznej se, kapitáne; vždyť přes všechno svoje ujišťování víš dobře, že kvůli slečně Polly nemůžeš uspokojit moje nároky a splnit svůj slib.

MACHEATH: Žárlivá žena věří všemu, co jí namlouvá její vášeň. Abych tě přesvědčil o své upřímnosti, tak jestli najdeme vězeňského kaplana, bez váhání tě učiním svou ženou; a já vím, jaké to má následky, mít najednou dvě manželky.

LUCY: Jenom že tě oběsí a tak se zbavíš obou.

MACHEATH: Má drahá Lucy, jsem ochoten tě uspokojit – jestli myslíš, že se to dá spravit svatbou. – Co může čestný muž říct víc?

LUCY: Pak se teda zdá, že nejsi ženat se slečnou Polly.

MACHEATH: Víš, Lucy, ta holka je strašně domýšlivá. Žádný muž jí nemůže říct něco zdvořilého, aby si jako velké dámy ješitně nemyslela, že bude její navěky.

Když dívka se v zrcadlo poprvé
podívá, ó, jak je vděčná.

Ten obraz ji stále k sobě zve
a krása se jí zdá věčná.

A čím dál hezčí vidí svou tvář,
to pýcha krásu svádí.

Však, dívko, špatně čas počítáš,
už dávno pryč je mládí.

Když ženy počítají se svými půvaby, jsou všechny tak bláhově náročné a očekávají, že se budou svým milencům líbit tak dlouho, jak se líbí samy sobě.

LUCY: Tamhle je můj otec – Snad tady objevíme vězeňského kaplana, aby vyzkoušel, zdali dostojíš slovu. – Vždyť já tak toužím stát se počestnou ženou.

Scéna 10

PRÁSKAČ, LAPÁK s účetní knihou

LAPÁK: V téhle věci, příteli Práskači, jsme dohodnuti. Souhlasíte, že pokud jde o Macheathe, rozdělíme se na polovic.

PRÁSKAČ: Kvůli nějaké popravě se přece nerozkmotříme. – Ale tady k tomu bodu, prosím vás, jak vypadá vyúčtování za poslední rok?

LAPÁK: Jestli si to chcete přehlídnout, uvidíte, že je to vypsáno správně a jasně.

PRÁSKAČ: Ten starý nedoplatek ze strany úřadů nás moc tíží! Copak máme všet svoje známé zadarmo, zatímco lidi z lepší společnosti chrání svoje známé před šibenicí jenom tehdy, když za to dostanou zapláceno? Jestli páni na úřadech nebudou platit líp, slibuju jim pro budoucnost, že vedle jejich bohatých darebáků nechám žít i ty chudé.

LAPÁK: Snad se, příteli, úřady bojí, aby to nezašlo příliš daleko. I s námi zacházejí přezíravě, jako by naše povolání nebylo počestné.

PRÁSKAČ: V jednom ohledu by se naše řemeslo opravdu dalo považovat za nepočestné, protože jako slavní politikové vedeme lidi k tomu, aby zrazovali svoje přátele.

LAPÁK: Kdybyste takhle mluvil někde jinde, příteli, mohlo by vám to škodit. Buďte opatrnější, prosím vás.

Jestli soudíš náš věk,
drž na uzdě svůj vztek.
Hlavně před dvorem pozor si dávej.
Jestli kářeš podvod, lest,
každý křičí ostošest,
že jsi přitom myslel zrovna na něj.

PRÁSKAČ: Tady, jak vidím, je zanesený chudák Eda Přebiják. Teda, příteli Lapáku, v Edově případě jste jednal trochu sprostě; vždyť jak mi řek před smrtí v cele, slíbil jste mu za jeho majeteček, že ho necháte ještě přes jedno nebo dvě soudní zasedání na pokoji.

LAPÁK: Pane Práskači – to je poprvé, co někdo pochybuje o mé cti!

PRÁSKAČ: To je teda konec obchodů – když se jedná nepoctivě.

LAPÁK: Kdo proti mně může něco říct?

PRÁSKAČ: Nerozčilujte se, příteli.

LAPÁK: Ten, kdo napadá moji čest, napadá moji existenci. – A takové jednání – pane – nestrpím.

PRÁSKAČ: Když mě teda nutíte, abych mluvil – musím vám říct, že vás taky obviňuje madam Lichometná, jelikož jste zpronevěřil její odměnu za dopadení Huga Kudrnáče. Ale, ale, příteli, svoje špicly musíme řádně platit, nebo pak nemáme koho udat.

LAPÁK: Takhle mluvit se mnou, chlape – já jsem vás přece zachránil před šibenicí, chlape!

(Jeden druhého uchopí za límec.)

PRÁSKAČ: Jestli mě oběsí, pak to bude za to, že jsem zbavil svět pořádného ničemy!

LAPÁK: Tahle ruka vás zardousí místo smyčky, kterou zasloužíte – vy pse! –

PRÁSKAČ: Příteli, příteli – oba jsme v nepravu – oba bychom na té hádce prodělali – vždyť víte, že bychom mohli přivést jeden druhého na šibenici. Nesmíte se nechat tak strhnout.

LAPÁK: A vy nesmíte provokovat.

PRÁSKAČ: Je to v našem obapolném zájmu; je v zájmu společnosti, abychom se smířili. Jestli jsem se, příteli, v něčem dotkl vašeho charakteru, omlouvám se.

LAPÁK: Příteli Práskači – neumím se jenom urážet, ale taky odpouštět. – Podejte mi ruku. Důvěra dělá přátele.

PRÁSKAČ: Chtěl jsem vám jenom dát příležitost k ospravedlnění. Ale už musím běžet domů, protože čekám jednoho džentlmena kvůli téhle tabatěrce, kterou Chmaták štíp předevcírem v noci v parku. Pozval jsem ho na tuhle hodinu.

Scéna 11

LAPÁK, LUCY

LAPÁK: Kdes byla, nezdárnice?

LUCY: Na tu otázku ti odpovědí moje slzy.

LAPÁK: Tys teda kňučela a lísala ses jako fenka k chlapovi, který tě sved.

LUCY: Lásce se člověk neubrání ani neodnaučí. Není v mé moci, abych tě poslechla a nenáviděla ho.

LAPÁK: Zvykej si na smrt svého manžela jako rozumná žena. To se dneska nenosí, ukazovat při něčem podobném tolik zármutku. Žádná žena by se nikdá nechtěla vdát, kdyby neměla vyhlídku, že ji vysvobodí manželova smrt. Jednej jako chytrá žena, nezdárnice, a poděkuj otci za to, co dělá.

LUCY:

Je jeho osud rozhodnut?
Jeho ztráta přinese mi muka.
Čím déle ho znám,
víc mu podléhám,
a teď cítím, jak mi srdce puká!

LAPÁK: Podívej, Lucy – toho už nic nezachrání. – Proto myslím, že musíš jednat stejně jako jiné vdovy – kup si smuteční šaty a buď veselá.

Shledáš ten ortel laskavým
už za několik dnů.
Věším ti, dítě muže, vím,
zbavíš se problémů.
Trala, tralala.

Jako dobrá manželka jdi a naříkej, že ti umírá manžel. To je tvoje povinnost, dítě – Uvaž, děvče, že nemůžeš mít muže i peníze zároveň – a tak si všechno co nejvíc ulehčí tím, že z něho vymámíš, co se dá.

Scéna 12

LUCY, MACHEATH

LUCY: I když dneska nebyl vězeňský kaplan po ruce, doufám, drahoušku, že při první příležitosti uklidníš mé obavy. – Ó kapitáne! – Otcovo tvrdé srdce se nedá obměkčit a já jsem na pokraji zoufalství.

MACHEATH: Co kdybych sehnal menší sumu – dvacet zlatáků by na něj myslím účinkovalo. V obchodě jsou ze všech argumentů nejpersvědčivější úplatky. – Úplatky tvému otci za únik vězňů dělají ročně jistě slušnou částku. Jestli se použije peněz v pravý čas a na pravém místě, dokáže se všechno.

Když na úřad přicházíš bez cavyků
a nechceš tam propást svá práva,
hled' podplatit ochotu úředníků.
Hned každý se do práce dává.
Když uvidíš svou dámu zamračenou,
i ona je slabůstkou známá,
že změkne hned po dárku na smířenou.
Jsou úplatky ke všemu brána.

LUCY: Musí se udělat vše, co dokáže láska nebo peníze; vždyť všechna moje útěcha závisí na tvém bezpečí.

Scéna 13

LUCY, MACHEATH, POLLY

POLLY: Kde je můj drahý manžel? – Což byl pro tuto šíji vůbec kdy osudem určen provaz? – Ó dovol mi ovinout tě pažemi a zardousit tě láskou! – Proč se ode mne odvracíš? – Jsem tvoje Polly – tvoje žena.

MACHEATH: Měl už některý šibeničník takovou smůlu jako já?

LUCY: Žil už někdy na světě takový padouch?

POLLY: Ó Macheathi, pro tohle jsme se museli rozloučit? Dopaden! Uvězněn! Souzen! Oběšen! – Krutá představa! Zůstanu s tebou až do smrti – teď už žádná síla od tebe neodtrhne tvoji drahou ženu. – Co si myslí můj miláček? – Ani jediné vlídné slovo, ani jediný vlídný pohled! Pomysli, jak tvoje Polly trpí, když tě vidí v téhle situaci.

Za oknem ptáček uvázlý
se marně se sklem potýká.
Nablízku věrná družka dlí
a kvílí, sténá, naříká.
Vlaštovka nedbá hejna ctitelů
a jen s ním chtěla by být pospolu.

MACHEATH (*stranou*): Musím ji zapřít. – Ta holka se pomátla na rozumu!

LUCY: Podved mě teda o mou čest? Nemůže mě odškodnit? Muži jsou na světě stejně jenom pro lež a ženy proto, aby jim věřily! Ty padouchu, padouchu!

POLLY: Což nejsem tvoje žena? – Tvá netečnost ke mně, tvá nechuť to dokazuje až příliš krutě. – Podívej se na mne. – Řekni mi, nejsem tvoje žena?

LUCY: Věrolomný bídáku!

POLLY: Nelidský manželci!

LUCY: Kdyby tě byli oběsili už před pěti měsíci, mohla jsem být šťastná.

POLLY: A já taky – Kdybys byl ke mně milý až do své smrti, netrápila bych se tím – A to není žádný přemrštěný požadavek na muže, který má před sebou nanejvýš sedm nebo osm dní života, i když ho o to žádá jeho manželka.

LUCY: Jsi teda ženatý s jinou? Máš dvě ženy, netvore?

MACHEATH: Jestli se ženské jazyky dovedou zastavit, abych moh odpovédět – vyslechni mě.

LUCY: Já nechci! – Krev se ve mně bouří proti takovému jednání.

POLLY: Nemám se domáhat svého práva? Spravedlnost žádá, abych mluvila.

MACHEATH:

Mně štěstí by přinesla každá,
jen kdyby ta druhá šla pryč!
Být s oběma – toť sebevražda
a žádné z vás neřeknu nic.
Být tralala atd.

POLLY: Miláčku, své ženy by sis přece měl hledět trochu víc než té druhé! Aspoň mohu požadovat, abys to předstíral. Svým neštěstím se určitě pomátl na rozumu, protože jinak by se mnou tak nejednal!

LUCY: Ó bídáku, bídáku, podvedls mě – S jakou radostí bych tě udala sama! Žádná falešná stydlivka si toužebněji nepřeje mít důkazy proti své důvěrné přítelkyni, než si teď já přeju mít důkazy proti tobě. Chtěla bych, aby se k ní měl a tím se všechno prozradilo.

POLLY: Mne podved.

LUCY: Mne podved.

POLLY: Ach, co mi to proved!

LUCY: Mne klamal a sved.

POLLY: Takhle mě zničit doved.

LUCY:

Kdyby snad nad tebou zaváhal kat,
sama bych chtěla ti oprátku dát.

POLLY: Mne podved atd.

MACHEATH: Uklidni se, má drahá Lucy – Tohle všechno je od Polly jenom trik, aby mi to u tebe zkazila pro případ, že bych odtud vyváz. A jestli mě pověsí, chtěla by vydělat na tom, že ji budou považovat za mou vdovu – Opravdu, Polly, tohle není vhodná chvíle pro takové hašteření, protože když začneš mluvit o manželství, já myslím na šibenici.

POLLY: A ty máš to srdce, takhle zatvrzele mě zapírat?

MACHEATH: A ty máš to srdce, takhle zatvrzele mě přesvědčovat, že jsem ženatý? Proč mi, Polly, chceš ještě přitížit v mém neštěstí?

LUCY: Opravdu, slečno Práskačová, jenom si zadáváte. Kromě toho je od vás nelidské trápit džentlmena v takové situaci.

POLLY:

Žertů nechte.
Nechytnete
moje srdce v žádnou past.
A jsou léčky
marné všecky.
Věrné muže nelze zmást.
Závistnice
jen tím více

cizí muže svádějí.
Ten, kdo svádí,
sám se zradí,
ztratí všecku naději!

Připadá mi, madam, že kdybyste měla trochu slušnosti, chovala byste se zdrženlivěji vůči ženatému muži v přítomnosti jeho manželky.

MACHEATH: Ale vážně, Polly, ženeš ten žert trochu daleko.

LUCY: Madam, jestli chcete vyvolat ve vězení výtržnost, budu muset zavolat žalářníka, aby vám ukázal dveře. Promiňte, madam, ale sama mě nutíte, abych se chovala tak nezdvořile.

POLLY: Dovoďte, madam, abych vám řekla, že tyhle drzé způsoby vám vůbec nesluší, madam. A mou povinností je, madam, zůstat u manžela, madam.

LUCY:

Vy jedna koketo!
Když takhle ostouzíte
špínou a klevetou,
tak teda uvidíte!
Koketo!

POLLY:

Vy děvko zlolajná!
Ta jistě hodně pila.
(*K MACHEATHOVI:*)
Kde je tvá ochrana,
když mě tak zesměšnila?
(*K LUCY:*)
Zlolajná!

Scéna 14

LUCY, MACHEATH, POLLY, PRÁSKAČ

PRÁSKAČ: Kde je ta moje holka? Ty nezdárnice, nezdárnice! – Jedeš domů, ty trajdo! Až toho tvého kumpána oběsí, oběs se taky, abys trochu odškodnila svoji rodinu.

POLLY: Drahý, drahý otče, neodtrhávej mě od něho — Musím s ním mluvit, musím mu ještě něco říct – Ó, oviň mě svými okovy, aby mě nemohl od tebe odvléct!

PRÁSKAČ: Na mou duši, všechny ženské jsou stejné! Když už provedou jednu pitomost, určitě provedou ještě další tím, že se zkompromitují – Hybaj! – Už ani slovo. – Ted' jsi můj vězeň, nezdárnice!

POLLY:

At' nějaká moc dokáže,

že uzel lásky rozváže.

Když rodiče mě táhnou pryč,

tím utáhnou ten uzel víc.

Ta, trala, tralalala atd.

(Drží se MACHEATHE, PRÁSKAČ ji odtrhává.)

Scéna 15

LUCY, MACHEATH

MACHEATH: Mám od přírody měkké srdce, ženo; a tak jsem nedokázal jednat s tou holkou, jak zasloužila; proto jsi mohla mít zpočátku podezření, že je něco na tom, co říkala.

LUCY: Opravdu, drahoušku, byla jsem hrozně zmatená.

MACHEATH: Kdyby to byla pravda, její otec by mě nikdá nebyl dostal do takové situace – Ne, Lucy – radši bych zemřel, než abych tě klamal.

LUCY: Jak jsem šťastná, jestli to říkáš od srdce! Vždyť já tě miluju tak, že bych spíš snesla, kdybych tě viděla na šibenici než v náruči jiné.

MACHEATH: A to bys snesla, vidět mě na šibenici?

LUCY: Ó, Macheathi, ten den bych nepřežila.

MACHEATH: Vidiš, Lucy, v účtech lásky jsi mou dlužnicí; a teď mi musíš věřit, že bych radši zvolil smrt, než abych patřil jiné. – Přičiň se, pokud je to možné, abych tě miloval ještě víc a abych byl zavázán za svůj život tobě – Jestli mi odepreš svou pomoc, Práskač a tvůj otec mě co nejdřív zbaví každé možnosti útěku.

LUCY: Pokud vím, otec se pořádně opil s vězni, a myslím, že si teď šel zdřímnout do svého pokoje. – Jestli se mi podaří opatřit klíče, mám prchnout s tebou, drahoušku?

MACHEATH: Kdybychom byli spolu, nemohli bychom se skrývat. Hned jak pátrání trochu ochabne, pošlu pro tebe – Až do té chvíle bude mé srdce tvým vězněm.

LUCY: Pojd' tedy, drahý manželi – buď mi zavázán za svůj život – A i když mě nemiluješ – buď mi aspoň vděčný – Ale ta Polly mi nejde z hlavy.

MACHEATH: Jediný okamžik by nás moh navždy zničit.

LUCY:

Jak liška budu lkát,
již lišák opouští,
když před psy by se rád
utekl do houští.
Co drahý učiní?
Jak smečce uniknout?
Buď, lásko, vůdkyní
a vrať ho do mých pout!

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Scéna 1

LAPÁK, LUCY

Newgateská věznice

LAPÁK: Holka, tys mu určitě radila a pomáhala k útěku.

LUCY: Otče, byli tu Práškač a jeho dcera Polly, a ti se přece vyznají v Newgateské věznici tak dobře, jako by se tu narodili a žili od malička. Proč teda podezříváš zrovna mne?

LAPÁK: Lucy, Lucy, nechci slyšet žádné vytáčky.

LUCY: Tak teda – jestli o něm něco vím, ať se na místě propadnu!

LAPÁK: Krot' se, nebo se tím sama usvědčíš.

LUCY: Ty se krot', otče – Opravdu si přeju, abych se na místě propadla. Opravdu – A co mohu říct víc, abych tě přesvědčila?

LAPÁK: Slušně ti zaplatil? – Kolik vyklopil? Přiznej se, nezdárnice, nešid' svého tátu; já se na tebe zlobit nebudu – Možná že jsi s ním udělala lepší obchod, než bych udělal já – Kolik ti dal, děvenko?

LUCY: Víš, otče, mám ho ráda a sama bych zaplatila za to, abych si ho udržela.

LAPÁK: Ach Lucy! Při svém vychování bys mohla být opatrnější; vždyť přece číšnice v hospodě je pořád ve stavu obležení.

LUCY: Drahý otče, nemluv o mé výchově – protože ta zavinila moje neštěstí.

Když vzal sis mě v hospodě do učení,
řeks: Nedávej jim víc než políbení.

Kněz, šlechtic i opilec líbali mne.
Host odejde, na vše se zapomene.
Však on mě tak líbal a rozechvěl,
až ochabla jsem – a pak celou mě měl.

Jestli mi můžeš odpustit, otče, ke všemu se ti upřímně přiznám,
vždyť on se ke mně zachoval jako nejsprostší padouch.

LAPÁK: Tak tys mu teda pomohla k útěku, nezdárnice – že je to tak?

LUCY: Když žena miluje, jediný vlídný pohled, jediné něžné slůvko ji přijme ke všemu – a já jsem nemohla žádat žádný jiný úplatek.

LAPÁK: Ty budeš vždycky sprostá trajda, Lucy – Jestli nechceš, aby tě lidi měli za blázna, musíš vždycky jednat jenom ve svůj prospěch. Kdo se chová jinak, ošidí sám sebe.

LUCY: Jenže láska, otče, je neštěstí, které může potkat i nejprozíravější ženu, a v lásce jsme všechny stejné hlupačky. – Přese všechno, co mi přísahal, jsem teď skálopevně přesvědčena, že Polly Práskačová je opravdu jeho žena. – Nechala jsem ho, já hloupá, utéct jenom proto, aby šel k ní? – Polly z něho vymámí všechny peníze a potom ho dá Práskač oběsit a napálí nás oba.

LAPÁK: Tak já se mám dát přivést na mizinu, protože ty ses holt musela zamilovat! – Opravdu, moc pěkná omluva!

LUCY: Zabíla bych tu nestydatou šťastnou běhnu. – Zachránila jsem mu život a to stvoření teď vychutnává to blaho. – Macheathi, nevděčníku!

Má šílená láska mě bolí.
Sama spát mám,
zmítám se, lkám.
K šťastlivcům patří teď Polly,
já k zoufalým ubožačkám!
A vztek mě šíří jak oheň,
že bídák, jenž není mě hoden,

slepý k mým půvabům
ted' oddává se rtům
tamté děvky, lapen jejím svodem!
Slepý k mým půvabům
ted' oddává se rtům
tamté děvky, lapen jejím svodem!
Pomstu všem nevěrníkům!

LAPÁK: A já tu ted' po všech těch patáliích musím stát a bavit se tvým kočičím mňoukáním, slečno micinko! – Jdi mi z očí, lehkomyšlná běhno! Budeš se postit a umrtvovat své chtíče, abys přišla k rozumu, a občas ti přidám pěkný menší výprask, aby ses vzpamatovala. – Táhni!

Scéna 2

LAPÁK

LAPÁK: Práskač mě teda chce v tomhle obchodě vzít na hůl, ale já mu ukážu, zač je toho loket. – Když si ten ničema přihne, začne žvanit, a tak ho budu pobízet k pití, vypáčím z něj tajemství a tím se karta obrátí v můj prospěch. – Lvi, vlci a supi nežijí pohromadě ve stádech, houfech a hejnech. – Ze všech dravých zvířat jenom člověk je společenský tvor. Všichni olupujeme své bližní, a přece s nimi žijeme ve stádu. – Práskač je můj společník, můj přítel – No, takový je už ve světě řád, že Práskač by moh jmenovat tisíce případů, kdy mě sám napálil – A nemám já využít přátelského práva, abych mu to oplatil?

Hráč s druhými nežije v nenávisti,
ač za živnost mají jen podvod a lest.
Jdou při kostkách svorně jen za kořistí
a druh druhu pomůže kořena splést.
Když chybí jim hňup,
pak chybí i lup,
druh na druhu nenechá poslední chlup.

Jak hladová štika, když nenajde cíl,
své přátele sežere, kdo má víc sil.

Práskači, teď spolu jako počestní obchodníci svedeme pořádnou bitvu, kdo z nás přechytračí toho druhého. – Lucy! –

(Vstoupí LUCY.)

Je teď v domě někdo z Práskačových lidí?

LUCY: Chmaták, otče, pije vedle v komoře s Černou Mařkou čtvrták pálenky.

LAPÁK: Vyřid mu, ať ke mně přijde.

Scéna 3

LAPÁK, CHMATÁK

LAPÁK: Ale hochu, vypadáš, jako bys umíral hladu, jsi jako vytřený sled'.

CHMATÁK: Na to by člověk musel mít koňskou náturu, aby vydržel tu dřinu. – Od té doby, co je oblíbenej oplodňovatel dam po úrazu neschopnej práce, vydělával jsem si pár krejcarů tím, že jsem pomáhal dámám k outěžku, aby je to chránilo před výkonem rozsudku. – Ale když si člověk nemůže vydělat na živobytí žádným snadnějším způsobem, tak teda při příštím soudním zasedání si na to už netroufnu.

LAPÁK: To by byla opravdu nenahraditelná ztráta, kdyby ten výtečník měl natáhnout brka. Žádný potulný rytíř nezachránil svou mužnou galantností ani zdaleka takovou spoustu dam v nesnážích, kolik jich zachránil on. – Můžeš mi ale, chlapče, říct, kde bych našel tvého šéfa?

CHMATÁK: V jeho tajném skladišti prosím, ve Vykřičeném kvartýru.

LAPÁK: Výborně. – Už tě nepotřebuju. –

(CHMATÁK odejde.)

Půjdu tam za ním, protože s ním musím vyřídit spoustu důležitých obchodů; a přitom se mu šikovně podívám na zoubek. – Aby mi Macheath už ani na den neunik ze spárů.

Scéna 4

*MACHEATH v špinavém elegantním kabátu, BÉNA VOSTREJ,
MATES Z MINCOVNY*

Herna

MACHEATH: Je mi líto, džentlmeni, že ta lupičská výprava byla tak chudá na peníze. Když se moji přátelé octnou v nesnázích, pokud můžu, vždycky jim rád pomůžu ze svého. (*Dává jim peníze.*) Vidíte, džentlmeni, že nejsem jako nějaký přítelíček od dvora, který slíbí všecko a neudělá nic.

Je dávno už, dávno u dvora rád,
že v přátelství přítel na zisk se ptá.
Toho, kdo slíbí, má každý moc rád
a hned si úrok přepočítá.
Však když je zle,
tu přátelé nepůjčí, co by za nehet vzal.
A říkají kdyby
a soucitné sliby.
Pro pomoc pošlou tě však o dům dál.

Ale my, džentlmeni, máme ještě pořád tolik cti v těle, abychom přemáhali zkaženost světa. – A pokud vám můžu posloužit, stačí jen říct.

BÉNA: Srdce mi to může utrhnout, když se tak šlechetnej muž jako ty dostal do tý šlamastiky, že musí žít v tak špatný společnosti a spřáhnout se s hráči.

MATES: Podívejte se, jak jsou lidi nespravedliví! – Pro někoho je snadnější ukrást koně než pro jinýho mrknout okem přes plot. – Ze

všech, co makaj rukama, ze všech podlízavejch řemesníků je hráč nejpodlejší. A přece má přístup i do nejlepší společnosti, protože spousta urozenejch lidí se k tý branži taky hlásí. Divím se, že si nevážej víc nás.

MACHEATH: Dneska večer poletí v hráčské čtvrti sázky vysoko, a tak může lupič shrábnout na ulici pěkné peníze. Přijďte tam za mnou a já vám ukážu, kdo stojí za to, abyste si na něj počíhali.

MATES: Slyšel jsem, že ten chlap v hnědým kabátě s úzkejma zlatejma prýmkama má dycky hromadu peněz.

MACHEATH: Co tím chceš říct, Matesi? – Ať tě ani nenapadne plíst se mu do cesty! – To je slušný a poctivý chlapík a je to našinec.

BÉNA: Můžeš si bejt jistej, kapitáne, že tě poslechneme.

MACHEATH: Nespustíte oko z těch, co půjčujou peníze. — Jedna nebo dvě ruličky zlatááků, to by nebyl špatný podnik. Nenávidím ty lichvářské vydřiduchy.

MATES: Takový ruličky jsou moc roztomilý. – Bankovní poukázky jsou mi protivný – člověk moc riskuje, když je chce někde udat.

MACHEATH: Je tam jeden vznešený pán, který mě svého času očesal skoro o všechno, co jsem měl při sobě. Ten je na mém kontě, Béno. – Večer ti ho ukážu a ty z něho vyinkasuješ ten dloužek. – Společnost se sešla; slyším, jak vedle v pokoji chrastí kostky. Nuže, džentlmeni, váš služebník. Najdete mě v herně.

Scéna 5

PRÁSKAČ, LAPÁK

Práskačovo skladiště. Na stole je víno, koňak, dýmky a tabák.

LAPÁK: Bilance krádeží při korunovačních slavnostech, příteli Práskači, je tak zamotaná, že to podle mého názoru nikdá nedáme dohromady.

PRÁSKAČ: Je v tom opravdu hrozná spousta položek. – Naše lidi to stálo deset různých poplatků, které museli odvádět. – Tenhle účet, příteli, jsme spolu ještě neuzavřeli.

LAPÁK: Jedna dámská vlečka z těžkého brokátu – jak vidím, je už zpeněžená.

PRÁSKAČ: Koupila ji ta vetešnice, paní Diana Šlundrová, a bude se jí hodit na střevíce a trepky, aby vyparádila mladé dámy, co se nechávají vydržovat. –

LAPÁK: Ale nevidím žádnou položku šperků.

PRÁSKAČ: Ty by se poznaly, a tak je musím poslat do ciziny – najdete je zanesené v položce vývozu. – A pokud se týče tabatěrek, hodinek, kordů a tak dále – považoval jsem za nejlepší zanést je do příslušných rubrik.

LAPÁK: Sedmadvacet úplných ženských kapsářů s různými věcmi, všechno zapečetěné, spočítané a zanesené.

PRÁSKAČ: Ale příteli, do tohohle se teď nemůžeme pouštět. – Na to bychom potřebovali celý den. – Mimoto účet stříbrného nádobí za posledního půl roku je ve zvláštní knize, která je v jiné kanceláři.

LAPÁK: Tak nám teda ještě přineste kořalku. – Dnešek ať patří zábavě – zítřek obchodu. – Ach příteli, ty naše dcery, to jsou ale dvě prohnané nezdárnice – Bedlivě sledujte Polly, a Macheath bude zítra nebo pozítří zase v našich rukou.

Je každý muž jako cejn!
Ženská ho vždy překoná.
Ač cítí háček, přece jen
dál chňape, až ho má.
Pták slyší družčin hlas,
a ač už v síti byl,

za družkou letí zas,
aby se polapil.

PRÁSKAČ: Ale co to má za cenu, lapat ptáčka, když mu vaše dcera Lucy otevře dvířka klece?

LAPÁK: Kdyby muži zodpovídali za pošetilosti a poklesky svých žen a dcer, žádné přátelství by se neudrželo ani dva dny. – To není od vás hezké, příteli; dobrý kamarád přece nic nedá na to, co ženské řeknou nebo udělají. (*Vstoupí SLUHA.*)

SLUHA: Pane šéf, je tu paní Diana Šlundrová a chce s vámi mluvit.

PRÁSKAČ: Máme ji přijmout, příteli Lapáku?

LAPÁK: Jak by ne – Je to dobrá zákaznice a má úlisný jazýček – a žena, která toho tolik vypije a napovídá, oživí zábavu.

PRÁSKAČ: Že prosím, aby šla dál.

SLUHA odejde.

Scéna 6

PRÁSKAČ, LAPÁK, PANÍ ŠLUNDOVÁ

PRÁSKAČ: Drahá paní Dájo, oddaný služebník – Z vašeho polibku člověk pozná, že máte doma znamenitý džin.

ŠLUNDOVÁ: Vždycky jsem byla velmi vyběravá v pálenkách.

LAPÁK: Žádný navoněný dech se nevyrovná vašemu – Dlouho jsem se moh těšit z vůně těch rtů – pravda, paní Dájo?

ŠLUNDOVÁ: Pořádně nalejte. – Piju kořalku stejně hltavě jako dřív lásku. – V těch dvou věcech nenávidím váhavce.

Já v mládí jak hrdlička cukrovala, tralala atd.,
jak vrabec jsem pořád jen milovala, tralala atd.

Vždyť v životě člověk jen polibky chce,
v mládí ret k retu – pak už jen ke skleničce, tralala atd.

Ale teď, pane Práskači, k našemu obchodu. – Jestli máte něco novějšího v černém, pláštěnky – sametové šály – sukně a spodničky, všechno беру – a plácnete si – protože všechny moje dámy strašně rády chodí ve smutku.

PRÁSKAČ: Ale podívejte, paní Dájo, vy nám tak stlačujete ceny, že pak džentlmenům, kteří pro to zboží nasazují život, můžeme zaplatit málo nebo vůbec nic.

ŠLUNDOVÁ: Jsou těžké časy, a tak musím obchodovat moc opatrně. – V posledních letech mě moc poškodil parlament. – Ani tři tisíce liber by mi nenahradilo tu škodu. – Zákon o zrušení azylu pro zločince byl pro našince těžká rána – Až do té doby, když se nám některá zákaznice ztratila z očí, věděli jsme, kde ji hledat. – Určitě znáte madam Lichometnou – vždyť ta holka nosila až do dneška moje pěkné šatstvo a prádlo, a už tři měsíce se u mne ani neukázala. – Od vydání zákona o zrušení vazby pro malé dlužky mám taky povážlivé ztráty, a jak jinak, když si dáma může vypůjčit pěknou sukni, spodničku nebo čist'ouneké šaty, a já si pak na ni nemůžu došlápnout! A to se ví, dneska dělá většinu dam moc dobře, když mě můžou ošidit, protože je to bez rizika.

PRÁSKAČ: Madam, nedávno jste od nás měla pěkné zlaté hodinky za sedm zlat'áků. – Když se uváží, že i my musíme něco vydělat – tak se lupiči už ani nevyplatí někomu sebrat zlaté hodinky.

ŠLUNDOVÁ: Uznejte, pane Práskači, že tohle byly nápadné hodinky a že jejich prodej byl dost nebezpečný. – Jestli máte nějaké černé sametové šály – v zimě jsou moc slušivé a na většinu džentlmenů, kteří se stýkají s mými zákaznicemi, udělají dojem. – To já tak pěkně vybavuju dámy. Jejich cenu neurčuje ani krása, ani mládí. Džentlmeni vždycky platí podle šatů, od půl koruny až do dvou zlat'áků,

a přece si z toho ty darebnice nic nedělají, jak mi utíkají bez zaplacení. – A taky se musí přihlídnout k nehodám. – Jedenáct mých přímá zákaznic má teď v práci doktor – a tak mám spoustu výdajů s doktorskými účty a jiné útraty, a za šatstvo nejmíň měsíc ani halíř. – Máme velké riziko — opravdu velké riziko.

PRÁSKAČ: Pokud se pamatuju, před chvilkou jste se zmínila o madam Lichometné.

ŠLUNDROVÁ: Ano prosím. – Vždyť jsem z ní asi přede dvěma hodinami stáhla své šatstvo a nechala jsem ji ve svém domě s jedním jejím amantem, jak si to zaslouží, jenom v košili. Zavolala ho nahoru, když jel v drožce do hráčské čtvrti. – A doufám, že pro svoje i moje dobro kapitána přemluví, aby ji vyplatil, protože kapitán je k dámám hrozně štědrý.

LAPÁK: Jaký kapitán?

ŠLUNDROVÁ: Myslel, že jsem ho nepoznala. – Jeden váš dobrý známý, pane Práskači – přece kapitán Macheath – nóbl pán jako nějaký lord.

PRÁSKAČ: Zítرا si, drahá paní Dájo, sama určíte cenu za všechno zboží, které se vám bude hodit – máme přinejmenším půl tuctu sametových šálů a všechny jsou vám k dispozici. Dovolíte, abych vám osobně věnoval tyhle nedbalky? – Ale víte jistě, že je to kapitán Macheath?

ŠLUNDROVÁ: Ačkoli si myslí, že si ho už nepamatuju, nikdo ho nezná líp. Získala jsem svého času z druhé ruky spoustu kapitánových peněz, protože vždycky chtěl mít svoje dámy pěkně vyfintěné.

PRÁSKAČ: Pan Lapák a já máme s kapitánem malé obchodní jednání – chápete – A zaplatíme vám dluh madam Lichometné.

LAPÁK: Spolehněte se – zachováme se jako čestní muži.

ŠLUNDROVÁ: Do vašich obchodů mi nic není – a tak ať se stane, co se stane, myju si ruce. – Měla jsem vždycky zásadu, že si přátelé ma-

jí pomáhat. – Ale jestli dovolíte – vezmu si domů jeden z těch šálů; je vždycky dobře mít něco v ruce.

Scéna 7

LUCY

Newgateská věznice

LUCY: Rozdírá mě žárlivost, zuřivost, láska i strach, všechno najednou. Jak mě soužení zpusťošilo a podlomilo!

Jsem člun, který moře v moci má,
do hlubin hned klesám, stoupám do oblak,
veslo polámané, kotva ztracená.
Napospas jsem vlnám jako vrak.
Když zmítám se na loži, než přijde den,
Polly si prožívá blažený sen!
Jen pomstou, pomstou, pomstou
bude můj hněv usmířen.

Mám připravený jed na krysy. – Nic tím neriskuju, protože mohu svést její smrt na džin, a tolik lidí na něj umírá přirozeně, že mě nikdo nemůže podezírat. Ale kdyby mě měli oběsit – nikdy bych nevisela radši, než když otrávím tu trajdu.

Vstoupí CHMATÁK.

CHMATÁK: Madam, přišla k vám na návštěvu naše slečna Polly.

LUCY: Ať jde dál.

Scéna 8

LUCY, POLLY

LUCY: Drahá madam, jsem vám k službám. – Odpustíte mi doufám, že jsem se nechala strhnout, když jsem měla posledně to potěšení

vás spatřit. – Tak mě přemohl hněv, že jsem byla celá bez sebe. Ale když člověka zachvátí hněv, přítelkyně přece musí všechno odpustit.

Když ženu chytne zlost,
a to je časté dost,
manžel musí jak beránek být.
Ji utiřit lze,
když slíbí jí vše.
Likér uklidní vzbouřený cit.
Chudák muž! Likér uklidní vzbouřený cit.

– Kéž by se všechny naše spory usmířily tak hladce.

POLLY: Pro své chování nemám jinou omluvu, madam, než svoje neštěstí. – Trpím přece i kvůli vám, madam.

LUCY: Ale, slečno Polly – Dovolíte, abych vám na naše přátelství nabídla sklenku zdravotního likéru?

POLLY: Po kořalkách mívám bolení hlavy – Doufám, madam, že mě omluvíte.

LUCY: Ani nejurozenější dáma Anglie by nemohla mít v komůrce schovaný lepší likér. – Vypadáte strašně utrápená, drahoušku.

POLLY: Promiňte, madam, že mi mé zdraví nedovoluje přijmout vaše pozvání. – Když jsme se posledně setkaly, madam, nebyla bych vás opustila tak nezdvořile, kdyby mě nebyl papá tak neočekávaně odvedl pryč. – Byla jsem opravdu trochu podrážděná a snad jsem užila některých výrazů, které se nesluší. – Vždyť přece kapitán se mnou jednal tak přezíravě a krutě, že jsem si zasloužila spíše vašeho soucitu než vašeho pohoršení, madam.

LUCY: Ale po jeho útěku je jistě zase všechno v pořádku. – Ach Polly, Polly! To já jsem ta nešťastná manželka, a vás miluje, jako byste byla jenom jeho milenka.

POLLY: Madam, opravdu mě nemůžete považovat za tak šťastnou, abyste mi musela závidět. – Muž má vždycky strach z ženy, která ho příliš miluje – a tak mě čeká jenom to, že mě bude zanedbávat a vyhýbat se mi.

LUCY: Pak jsme na tom, drahoušku Polly, dočista stejně. Obě jsme se do něho opravdu až příliš zamilovaly.

POLLY:

Ke škodě láska dívce je,
když muži se moc dává.

LUCY:

Když hrdlička jen cukruje,
tu láska opadává.

POLLY:

Jak je to v lásce spleťtí!

LUCY:

Jde pryč, když chceš být blízká.

POLLY:

A když mu prcháš, honí tě.

LUCY:

Odejde, když tě získá.

Láska je u obou pohlaví tak strašně vrtošivá, že nemůže být stálá. – Ale mé srdce si říká svou a nevěří tomu, co vím.

POLLY: Ale, slečno Lucy, podle jeho chování posledně přece jen soudím, že bych vám měla závidět. – Když mě od něho otec násilím táhl pryč, neprojevilo ani kouska něžnosti. – Ale snad toho není jeho srdce schopné.

Koketní muž je častý zjev,
po řadě svádí stovky děv.
Jsou jeho touhy vyplněné,
když jsme jím všechny poblázněné.

Kokety obojího pohlaví milují jenom samy sebe a to je láska, kterou žádná jiná nemůže vypudit. Obávám se, drahoušku Lucy, že náš manžel je také takový.

LUCY: Už dost těch těžkomyslných úvah – Drahoušku Polly, co obě opravdu potřebujeme, je sklenička pro náladu. – Dejte si říct a přijměte mé pozvání.

Neříkej ne.
Trap se až zítra,
když jsi chytrá.
Neříkej ne,
spolu si t'ukneme.
Doušek rozehnal
vždycky všechen žal,
srdce rozesmál.
Kdo by se pak bál?

Nesnesu vás vidět, dítě, tak utrápenou. – A musím vás přemluvit, protože vám to rozhodně udělá dobře. – (*Stranou:*) Už brzo se vypořádám s tou pokryteckou běhnou.

Scéna 9

POLLY

POLLY: Všecka tahle úlisnost není u Lucy jenom tak. – A k tomu ještě teď, když vím, jak mě nenávidí! – Ženská přetvářka je vždycky předzvěst nějaké neplechty. – Myslí, že když mi naleje do hrdla kořalku, vypáčí ze mne nějaké tajemství. – Budu se mít na pozoru a rozhodně se nedotknu ani kapky jejího likéru.

Scéna 10

LUCY přináší likér, POLLY

LUCY: Poslužte si, slečno Polly.

POLLY: Opravdu, dítě, mohla jste si ušetřit námahu. – Musíte mě, drahoušku, omluvit.

LUCY: Ale, slečno Polly, vy tak štítivě odmítáte sklenku likéru jako dáma ze společnosti. Přísahám, Polly, že vám budu mít strašně za zlé, jestli mi dáte košem. – Koňak a muže, i když je sebevíc milujeme, přijímáme vždycky trochu upejpavé – pokud se to neděje tajně.

POLLY: Ale madam, mně se to přičí. – Co to vidím! Macheath zase zatčen! – Ted' mi zhasla poslední jiskřička štěstí. (*Upustí sklenku s likérem na zem.*)

LUCY: Když je tomu tak, jsem ráda, že ta holka vyvázla, protože ted' je jasné, že nebyla dost šťastná, aby si zasloužila jed.

Scéna 11

LAPÁK, MACHEATH, PRÁSKAČ, LUCY, POLLY

LAPÁK: Smiřte se s osudem, kapitáne. – Ani láska, ani peníze vám už nepomůžou k útěku – protože je nařízeno, abyste byl okamžitě odevzdán soudu.

PRÁSKAČ: Zmizte, vy nezdárnice! – Tohle není vhodná doba k tomu, aby muže obtěžovaly jeho manželky. – Vždyť vidíte, že džentlmen má už okovy.

LUCY: Ó manžel, manžel, mé srdce toužilo tě spatřit, ale souží mě, když tě vidím takhle!

POLLY: Nepohlédne můj drahý manžel na svou Polly? Proč jsi neuprchl ke mně, abych tě chránila? U mne bys byl v bezpečí.

Sem, drahý muži, pohlédni.

LUCY: Jen ke mně hled', mé štěstí.

POLLY: Je to má chvíle poslední.

LUCY: Nesmet' mě ze své cesty.

POLLY: Svou Polly slyš.

LUCY: Své Lucy věř.

POLLY: Tak jednáš s láskou věrnou?

LUCY: Srdce mi puká.

POLLY: A mně též.

LUCY: Proč –?

POLLY: Proč nemáš cit se mnou?

MACHEATH: Co vám mám říct, dámy? – Vidíte, brzo to už vezme konec, aniž urazím svým odmítnutím kteroukoli z vás.

PRÁSKAČ: Ale kdyby se to nějak urovnalo, kapitáne, předešel by se tím soud mezi oběma vašimi vdovami.

MACHEATH:

Kam obrátím svou mysl přelétavou?

Když umírám, milé jak nevěsty jsou.

Být jedenkrát ženat – je až až, vem nešť,

však dvě ženské – to je víc, nežli lze snést.

Ať tak, nebo onak, já dobře to vím,

že nikdy se oběma nezavdčím.

POLLY: Jestli ho vlastní neštěstí zatvrdilo tak, že už nevidí moje neštěstí – otec bude jistě soucitnější. – Drahý, drahý otče, odvolej svědky a u soudu ho zachraň – Polly tě o to prosí na kolenou.

Před soudem bude můj rek stát,
půjde mu o život.

A Polly bude bédovat,
vždyť já jsem jeho choť.

Jak plavec paži vztahuje,
když oceán se rozbouří.

Vždyť umírání strašné je,
ať na souši či na moři.

Ó, jak je Polly zoufalá!

Ztratila jsem svůj ráj!

Nežli jsem lásku poznala,
můj celý rok byl máj.

LUCY: Když má Práškač tak zatvrzelé srdce, ty, otče, budeš mít se svou dcerou jistě víc soucitu. – Víím, že máš svědky v rukou. – Jak tedy můžeš být ke mně tak krutý? (*Poklekne.*)

Hle, paži vztahuje, jde mu teď o život.

Na dceru pomysli, že já jsem jeho choť.

Toť jistější smrt, promluví-li svědci,
než v dunění děl, v nejlítější seči.

Ty jim však zacpi ústa, před bouří ho haj
a pak můj celý život bude věčný máj.

LAPÁK: Macheath má už odzvoněno, Lucy. – My vííme, co máme dělat, a tak už dost toho fňukání a kňourání.

My jak všichni mocní chráníme svůj klid.

Když je nutné, banda může k čertu jít,

protože kdyby

staly se chyby,

zašli bychom i my, velké ryby,
když stačí jen malé ryby vylovit,
když stačí jen malé lotry pověsit.

PRÁSKAČ: Upokoj se, Polly. – Tvůj manžel dneska zemře. – Proto jestli nemáš ještě žádného jiného v zásobě, je nejvyšší čas, aby ses po nějakém poohlídla. To tě utěší, ty trajdo.

LAPÁK: Jsme připraveni, pane, doprovodit vás do Staré věznice.

MACHEATH:

Obžalují mě, uzavře se kruh.
Už se schází soud, bude krutý, vím!
Ale nemám strach. – Vždyť smrt je jen dluh.
Dluh je splatný už. – Já jej zaplatím.
Sbohem, láska má – lásky, adié.
Zemřu spokojen – tak pro vás líp je.
Sváry navždycky spolu skoncujeme,
všechny manželky budou spokojené.

Nuže, pánové, jsem připraven jít s vámi.

Scéna 12

LUCY, POLLY, CHMATÁK

POLLY: Běž za nimi, Chmatáku, do soudní síně. A až soud skončí, přijď mi podrobně referovat o jeho chování a o všem, co se tam přihodí. – Najdeš mě tady se slečnou Lucy. (*CHMATÁK odejde.*) Ale odkud zní ta hudba?

LUCY: Věžňové, kterým byl soud odložen na příští soudní zasedání, se baví.

POLLY: Opravdu, neznám nic kouzelnějšího než hudbu! Miluju ji šíleně – Ale běda! – Teď mi připadá všechno veselí jako urážka mého zár-

mutku. – Uchylme se někam do ústraní, drahoušku Lucy, a oddejme se svému žalu. – Vidíte, ta hlučná cháska se hrne k nám.

(Odejdou. Tanec vězňů v okovech.)

Scéna 13

MACHEATH v těžkomyslné náladě

Cela odsouzených k smrti

MACHEATH:

Ó krutý, krutý, krutý den!
Musím být tak zneuctěn?

Sotva nás v strážni největší,
když už smrt na nás dýše,
přátelé ještě potěší.
Nejlepší druh je číše. *(Pije.)*

I když už brzo viset mám,
skuhrat nespátříte mě. *(Vstává.)*
Když odvaha je zas ta tam,
pak ji víno pozvedne. *(Vypije sklenici vína.)*

Jsi silnější tolikrát,
čím silnější víno piješ.
A nemusíš už naříkat,
když myšlenky vínem smyješ. *(Pije.)*

Když už – umírá muž,
povzbudí ho brandy. *(Nalije si číši koňaku.)*

Vypiju tuhle číši – a ve zkoušce obstojím.
Uvidí kamarádi, že se smrti nebojím. *(Pije.)*

Lze opustit ty pěkné dívky
bez vzdechů, slz a skrýt svůj cit?

Polibky, jejich rtíky,
ty byly – teď mám odejít!

Kdyby zákon stíhal všechny stavy
a na uzdě držel lidské mravy,
to by nás viselo – mnohé slavné hlavy –
na šibenici!

Ale zlato ztupí ostří práva,
bohatého lotra smyčka vynechává.
Vždyť nemůže viset všechna moc a sláva
na šibenici!

ŽALÁŘNÍK: Kapitáne, chtějí s vámi mluvit nějací vaši přátelé – Nechám je tu s vámi.

Scéna 14

MACHEATH, BÉNA VOSTREJ, MATES Z MINCOVNY

MACHEATH: Jak vidíte, džentlmeni, jelikož jsem uplách z vězení, je nařízena okamžitá poprava. – Myslím, že šerifovi pacholci už čekají za dveřmi. – Že mě práskne Kuba Vyškub, to mě, musím přiznat, překvapilo! – V tom je jasný důkaz, že je to ve světě všude stejné a že už ani v naší partě nemůžeme věřit jeden druhému víc než ostatním lidem. Proto vás prosím, džentlmeni, buďte na sebe opatrní, abyste se dožili aspoň ještě několika měsíců života.

MATES: Je nám od srdce líto, kapitáne, tvýho neštěstí. – Ale to nás čeká všecky.

MACHEATH: Víte, že Práskač a Lapák jsou hanební padouši. Vy máte jejich životy zrovna tak v rukou, jako mají oni vaše. – Nezapomeňte na svého umírajícího přítele! – Tohle je moje poslední přání. – Dostaňte ty ničemy na šibenici dřív, než se na ni dostanete sami, a to mi stačí.

MATES: O to se postaráme!

ŽALÁŘNÍK: Slečna Polly a slečna Lucy prosí na slovíčko.

MACHEATH: Džentlmeni, adié.

Scéna 15

LUCY, MACHEATH, POLLY

MACHEATH: Má drahá Lucy – má drahá Polly – Ať se mezi námi přihodilo cokoli, teď je všemu konec. – Jestli máte znova zálsk na vdavky, dám vám nejlepší radu, abyste odpluly do Západní Indie; tam máte skvělou příležitost získat každá po jednom manželu nebo při větším štěstí po dvou nebo po třech, jak se vám bude hodit.

POLLY: Nesnesu ten pohled na něho!

LUCY: Nic tak nedojímá jako velký člověk v neštěstí.

Kéž mě pověsí!

POLLY: To si přeju též!

LUCY: S tebou viset chci.

POLLY: Se mnou zahyneš.

MACHEATH: Ó nechte mě být! Hroznou úzkost mám!

Lomcuje mnou strach! – Smělost je ta tam.

(Obrátí prázdnou láhev.)

POLLY: Mně neřekneš nic?

MACHEATH: Smělost je ta tam.

(Obrátí prázdný džbán.)

LUCY: Mně neřekneš nic?

POLLY: Sbohem.

LUCY: Adié!

MACHEATH: Slyšte, zvony! Tak už to tu je.

SBOR: Bim bam-bam bim atd.

ŽALÁŘNÍK: Další čtyři ženy, kapitáne, každá s jedním děckem! Podívejte, tady je máte.

(Vstoupí ženy s dětmi.)

MACHEATH: Cože – čtyři další manželky! – To je trochu moc. – Ty tam – řekni šerifovým pacholkům, že jsem připraven.

(Odvede ho stráž.)

Scéna 16

K ostatním přistoupí HEREC a ŽEBRÁK

HEREC: Ale, vážený příteli, doufám, že nemáte v úmyslu nechat Macheathe skutečně popravít.

ŽEBRÁK: Zcela určitě, pane. – Aby v kuse nic nechybělo, rozhodl jsem se pro přísnou básnickou spravedlnost. – Macheath bude oběšen; a pokud jde o ostatní osoby dramatu, musí se obecnost domnívat, že byly buď oběšeny, nebo deportovány.

HEREC: Ale pak je to, příteli, hrůzyplná truchlohra. Tragický konec se sem přece nehodí, protože opera musí skončit šťastně.

ŽEBRÁK: Vaše námitka, pane, je velmi správná a lze ji snadno odstranit. Vždyť jistě uznáte, že je lhostejné, co se v tomhle dramatickém útvaru děje za nesmysly – A tak – vy tam, lůzo – běžte a volejte o milost, ať se může vězeň slavnostně vrátit ke svým manželkám.

HEREC: Abychom vyhověli londýnskému vkusu, nic jiného nám nezbyvá.

ŽEBRÁK: V celém kuse můžete pozorovat, jak jsou si mravy vysoké a nízké společnosti tak podobné, že je těžké rozhodnout, zdali v módních neřestech napodobují urození páni lupiče, nebo lupiči

urozené pány. – Kdyby hra zůstala, jak jsem původně zamýšlel, mohla mít velevýtečnou morálku. Byla by ukázala, že mezi lidmi z nižších vrstev je právě tolik špatnosti jako mezi boháči, ale že se trestají jenom ti chudí.

Scéna 17

K ostatním přistoupí MACHEATH s lůzou atd.

MACHEATH: Tak mi zřejmě nezbyvá nic jiného než si nakonec vyvolit některou z manželek. – Podívejte, drahouškové, teď se hádat nebudem. Tento den věnujme radovánkám, ať ta, která se považuje za moji manželku, dokáže svou radost tancem.

VŠICHNI: Do toho, tanec – tanec!

MACHEATH: Dámy, doufám, že dovolíte, abych každé z vás věnoval partnera. A jestli tím žádnou neurazím, já si tentokrát vyberu za partnerku Polly. – A to doživotně, ty trajdo – protože jsme spolu skutečně oddáni. – A co se týče ostatních –

(K POLLY:) Ale zatím si nech to tajemství pro sebe. (Tanec.)

Jako Turek teď jsem, tolik milenek mít.
Hledí k němu, a on ztrácí hlavu i klid.
Má sic blondýnu rád, však i pro černou je
a všem kráskám se pak časem obětuje.
Vždyť každá svým půvabem zvlíbí jeho choutku.
I když by byl pro všechny, jednu zlíbá v koutku.
Praví naučení: Netrap se, buď chytrá,
kdy se trápíš dneska, budeš šťastná zítra.

SBOR: Praví naučení atd.

John Gay

Žebrácká opera

Edice Světové drama v českých překladech

Překlad Jiří Valja

Na obálce použit obraz Williama Hogartha

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 2. 5. 2018

ISBN 978-80-7587-934-9 (epub)

ISBN 978-80-7587-935-6 (pdf)

ISBN 978-80-7587-936-3 (prc)

ISBN 978-80-7587-937-0 (html)